

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Mottagande till grundsärskolan

- Livets lotteri

Annika Hellman

Examensarbete:	15 hp
Program:	Specialpedagogiska programmet, SPP600
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2013
Handledare:	Girma Berhanu
Examinator:	Joanna Giota
Rapport nr:	VT13-IPS-27 SPP600

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Program:	Specialpedagogiska programmet, SPP600
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2013
Handledare:	Girma Berhanu
Examinator:	Joanna Giota
Rapport nr:	VT13-IPS-27 SPP600
Nyckelord:	Kommunens rutiner, Mottagande till grundsärskolan, Utländsk bakgrund

Syfte: Studiens syfte är att studera kommuners rutiner vid mottagande till grundsärskolan och särskiljande skolformer. Detta utifrån elevhälsoteams etablerade erfarenheter och med fokus på elever med utländsk bakgrund.

Teori: Uppsatsen har ett sociokulturellt perspektiv. I detta perspektiv är man intresserad av hur olika tankar och idéer kommer fram i den vardagliga praktiken och samspelet mellan individen och kollektivet, här är kollektivet skolan (Andreasson & Asp-Onsjö, 2009). Uppsatsen utgår från en kvalitativ ansats med en hermeneutik som forskningsansatsen. Hermeneutikens viktigaste uppgift är att få olika förståelsehorisonter att mötas och förenas för att sedan få en ny utvidgad förståelsehorisont, den hermeneutiska spiralen (Ödman, 2007).

Metod: Vid datainsamlingen har använts halvstrukturerade fokusgruppsintervjuer av två elevhälsoteam och ett mottagningsteam. För att få ett djupare resultat har dokumentanalys gjorts av kommunernas rutiner vid mottagande till grundsärskolan och två autentiska utredningar. Fokusgruppsintervjuer är ett bra sätt att få koncentrerade data om ett bestämt ämne på ett relativt lätt sätt utan att vara påträngande (Halkier, 2008).

Resultat: De tre kommunernas skriftliga rutiner vid mottagande till grundsärskolan innehåller bra information och följer de Allmänna råden för mottagande till särskolan (Skolverket, 2001). Men kommunernas rutiner skiljer sig mycket åt, vilket både Rosenqvist (2007) och Skolinspektionen (2011) studie också visar. Vårdnadshavare till ett barn som blir aktuell för grundsärskolan behöver kunna förstå alla olika utredningar och syftet med dem. Detta är något som vårdnadshavarna kan behöva hjälp med och speciellt om de har utländsk bakgrund.

Karlsudds (2012) rapport visat att det handlar mer om slumpen och bostadsort om ett barn blir mottaget i grundsärskolan vilket studien också visar. Framförallt handlar det om barnen i "gråzonen" mellan två skolformer. Om ett barn blir mottaget i grundsärskolan känns som ett lotteri. Detta gör att barn på felaktiga grunder placeras i grundsärskolan och att det inte handlar om barnet har en diagnos, utvecklingsstörd, utan på i vilken kommun barnet bor i.

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till de elevhälsoteam och mottagningsteam som ställde upp i intervjuerna och som på ett så generöst sätt delat med sig av sina erfarenheter. Jag vill även tacka för de skriftliga rutiner och autentiska utredningar som jag har fått ta del av. Det har varit berikande och betydelsefullt för min egen förståelse av elevhälsoteamens arbete och rutiner vid mottagande till grundsärskolan.

Denna utbildning har varit en lång resa för mig och jag vill tacka alla som har gjort det möjligt. Ett extra stort tack till Linda Åberg som har läst in alla engelska texter så att jag har haft möjlighet att lyssna på dem, Annelie Mattson och Anki Olsson som har hjälpt mig med texten i mina arbeten och Britt-Marie Lindblad som på ett kritiskt sätt har läst mina texter och kommit med synpunkter.

Ett stor tack till min handledare Girma Berhanu som har stöttat och inspirerat mig under hela arbetsprocessen.

Sist vill jag även tacka Häggvällskolans bibliotekspersonal som genom åren har hjälpt mig att hitta litteratur och som inte har gett upp innan boken har varit på plats. De har även hjälpt mig att få tillgång till att få inläst litteratur, som har varit en enorm hjälp för mig. Ni är guld värda.

Annika Hellman
Sörby 2013-06-01

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Syfte och frågeställning.....	4
3. Litteraturgenomgång	5
3.1 Definitioner av begrepp	5
3.2 Lagar och Allmänna råd för mottagande i grundsärskolan	5
3.3 Elevhälsoteamens arbete	6
3.4 Bakgrunden till dagens grundsärskola och särskiljande undervisning.....	7
3.5 Mottagande till grundsärskolan	8
3.5.1 Kommunernas rutiner	8
3.5.2 Utredningsunderlag.....	9
3.5.3 Vårdnashavarna	9
3.6 Bakgrunden till dagens invandring.....	10
4. Tidigare forskning.....	11
4.1 Inkludering och exkludering.....	11
4.2 Kategorisering	12
4.3 Elever med utländsk bakgrund i grundsärskolan.....	12
5. Teori.....	16
5.1 Sociokulturellt perspektiv.....	16
5.2 Specialpedagogiska perspektiv.....	17
5.3 Foucaults teorier om kunskap och makt.....	18
6. Metod.....	19
6.1 Forskningsansats.....	19
6.1.1 Hermeneutik.....	19
6.2 Metodval.....	20
6.2.1 Fokusgruppintervjuer	20
6.3 Urval	21
6.4 Datainsamling.....	21
6.5 Analys och bearbetning	22
6.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	22
6.7 Etik	23
7. Resultat och Analys.....	24
7.1 Presentation av skolorna och kommunerna	24
7.1.1 Skola a i kommun A	24
7.1.2 Skola b i kommun B	24
7.1.3 Mottagningssteamet i Kommun C.....	24
7.2 Kommunernas rutiner	25
7.2.1 Arbetsgång	25
7.2.2 Lagar och Allmänna råd för mottagande i grundsärskolan.....	26
7.2.3 Utredning	27
7.2.3.1 Social utredning.....	27
7.2.3.2 Medicinsk utredning.....	27
7.2.3.3 Pedagogisk utredning	28
7.2.3.4 Psykologisk utredning.....	28

7.2.4 Beslut och omprövning	29
7.3 Teamens kultur och makt	30
7.3.1 Synen på elever i svårigheter	30
7.3.1.1 Skola a	30
7.3.1.2 Skola b	31
7.3.1.3 Kommun C	31
7.3.2 Synen på vårdnadshavare till elever i svårigheter	32
7.3.2.1 Skola a	32
7.3.2.2 Skola b	32
7.3.2.3 Kommun C	32
7.3.2.4 Vårdnadshavare med utländsk bakgrund	33
7.4 Sammanfattande analys	34
8. Diskussion	35
8.1 Metod diskussion	35
8.2 Resultatdiskussion	35
8.2.1 Kommunernas rutiner	35
8.2.1.1 Lagar och Allmänna råd för mottagande till grundsärskolan	35
8.2.1.2 Utredning	36
8.2.1.3 Beslut och omprövning	36
8.2.2 Teamens kultur och makt	37
8.2.2.1 Synen på elever i svårigheter	37
8.2.2.2 Synen på vårdnadshavare till elever i svårigheter	38
8.3 Specialpedagogiska implikationer	39
8.4 Vidare forskning	39
8.5 Slutord	40
Referenslista	41
Bilaga 1 Förfrågan om gruppintervju i elevhälsoteamet	44
Bilaga 2 Förfrågan om rutiner och utredningsunderlag	45
Bilaga 3 Intervjuguide till elevhälsoteam	46
Bilaga 4 Intervjuguide till mottagarteamet	47

1. Inledning

Vi människor är olika i många avseenden och eftersom skolan är en institution som når alla medborgare, så kommer problem och dilemman av olika slag oundvikligen att uppstå. Vi kan inte förvänta oss att problem av detta slag kan lösas i en slutlig mening. Ingen kommer någonsin att skapa pedagogiska metoder som eliminerat de olika slags svårigheter elever har att anpassa sig till de aktiviteter som skolan erbjuder. Det som är viktigt är istället hur man bearbetar svårigheter av detta slag, hur man försöker stötta elever och utveckla skolans arbetsformer så att nya generationer av barn och ungdomar känner sig hemma och utvecklas (Hjörne & Säljö, 2008, s. 56).

Mitt intresse för att studera elevhälsoteamens arbete och kommunernas rutiner vid mottagande till grundsärskolan, har sin grund i de erfarenheter jag har av att arbeta i grundsärskolan. Frågor väcktes över varför just dessa elever var placerade i grundsärskolan, vilket inte var självklart hos alla elever, speciellt hos de elever med utländsk bakgrund som jag mötte. Under denna period pågick det även en kamp mellan personal och föräldrar mot särskolerektor om just en placering. Personalen och föräldrarna menade att pojken inte skulle placeras i grundsärskola medans särskolerektorn tyckte att han skulle placeras. Detta maktspel fick mig att undra hur många elever som placeras i grundsärskolan som inte egentligen inte har en utvecklingstörning.

När en elev blir aktuell för särskiljande skolundervisning och i synnerlighet till grundsärskolan ligger ett stort ansvar på lärarna, det är lärarna eller vårdnadshavaren som skall väcka frågan (Skolverket, 2001). Lärarna lyfter sedan sin oro till elevhälsoteamet som beslutar om åtgärder. Vad är det hos dessa elever som gör att elevhälsoteamen tycker att de behöver särskiljande skolundervisning och i synnerhet om de anser att eleven skall läsa enligt grundsärskolans läroplan? Hur arbetar elevhälsoteamen vidare i dessa frågor, hur ser kommunernas rutiner ut och följer teamen dem?

Diskussionen om skolsvårigheter är i högsta grad levande och i många fall hamnar problemen hos eleven själv. Att kategorisera och exkludera elever som inte passar in i klassrummet och inte klarar skolans krav är något som alltid har funnit i skolans värld. Lösningen på skolsvårigheter har på så sätt tillskrivits eleven och dessa lösningar har ärvts ner i generationer i skolan som institution. På detta sätt blir lösningarna välkända för skolan som institution (Hjörne & Karlsson, 2011). Specialpedagoger behöver vara uppmärksamma mot dessa lösningar och ifrågasätta dem för att bryta ett mönster som kan vara ogynnsamt för eleverna.

Ett mönster som kan ses, inte bara i Sverige utan i hela den västerländska delen av världen, är att barn och ungdomar från minoritetsgrupper är överrepresenterade i särskiljande skolformer och i synnerhet i grundsärskolan (Bel Habib, 2001; Berhanu, 2008; Berhanu och Dyson, 2012). Vad är det som påverkar denna utveckling? Det har framkommit att elever med utländsk bakgrund ofta bara har ett beslut vid mottagande till grundsärskolan medan elever med svensk bakgrund har flera beslut om mottagande. (Berhanu, 2008; Rosenqvist, 2008). En utredning skall innehålla fyra olika utredningar, psykologisk, pedagogisk, medicinsk och social utredning och skall omprövas regelbundet.

Avsikten med detta arbete är att studera problematiken kring särskiljande undervisning och i synnerlighet när det gäller mottagande till grundsärskolan, hur arbetar de olika teamen som är inblandade i utredningarna för mottagande i grundsärskolan.

2. Syfte och frågeställning

Studiens syfte är att studera kommuners rutiner vid mottagande till grundsärskolan och särskiljande skolformer. Detta utifrån elevhälsoteams etablerade erfarenheter och med fokus på elever med utländsk bakgrund.

Frågeställning

- Hur ser rutinerna ut i de olika kommunerna och följer man dem ute i teamen?
- Hur påverkas kommunens rutiner och kultur mottagandet till grundsärskolan?
- Hur gestaltar sig skolans/kommunens kultur i hur teamen beskriver dessa elever och deras vårdnadshavare?
- Vilka kunskaper finns det hos teamen om barn med utländsk bakgrund med skolsvårigheter?

3. Litteraturgenomgång

Följande kapitel kommer att belysa teoretiska aspekter av mottagande till grundsärskolan. Inledningsvis definieras begrepp, samt en redogörelse för vad lagar och de allmänna råden för mottagande i grundskolan. Därefter följer en beskrivning av hur elevhälsoteamens arbete fungerar. Nästkommande avsnitt ger en kort bakgrund till hur dagens grundsärskola har vuxit fram genom olika sätt att kategorisera elever i skolan. Mottagande i grundskolan redovisas genom kommunernas rutiner, utredningsunderlag och vårdnadshavarnas roll samt uppgifter om antalet elever med utländsk bakgrund i grundsärskolan. Avslutningsvis beskrivs bakgrunden till dagens invandring till Sverige.

3.1 Definitioner av begrepp

Denna studie kommer att ha samma definition av *utländsk bakgrund* som Statistiska centralbyrån (SCB, 2007) använder sig av: Barn vars båda föräldrar är utrikes födda och barnet själv är född utrikes eller i Sverige. Om endast ena barnets förälder är känd så räknas den förälderns ursprung. Vid referens till andra rapporter kan dock andra definitioner gälla.

När det gäller *särskiljande skolformer* är det all undervisning i skolan som innebär att eleven har en undervisning som är avskild från klassen som eleven tillhör.

Jag har använt mig av både ordet *förälder* och *vårdnadshavare*, med dessa ord menar jag den vuxen i barnets omgivning som ansvar och fattar beslut om barnet.

Denna studie har använts ordet *teamen* och då betyder det både elevhälsoteamen och mottagningsteamet.

3.2 Lagar och Allmänna råd för mottagande i grundsärskolan

Från den 1 juli 2011 ska den nya skollagen (2010:800) börja tillämpas. Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav för att de har en utvecklingsstörning, skall tas emot i grundsärskolan. I den gamla skollagen från 1985 hade även barn med autism rätt till grundsärskolan (Skolinspektionen, 2011). Frågan om ett mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun. Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs (Skollagen 7 kap. 5 §).

Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller en sådan funktionsnedsättning som avses i förra stycket (Skollagen 29 kap. 8 §).

De allmänna råd (SKOLFS 2001:23) och kommentarer om rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan (Skolverket, 2001) som finns nu är från den gamla skollagen. Sedan den nya skollagen trädde i kraft 1 juli 2011 har inte några nya allmänna råd kommit ut.

För elever som har börjat sin skolgång i grundskolan finns det ett förslag på tillvägagångsätt i de allmänna råden men det är upp till varje kommunen som beslutar hur den skall se ut.

1. Elevens skolsvårigheter konstateras. Personal inom kommunen eller vårdnadshavarna väcker frågan om mottagande i särskolan.
 2. Expertis utreder orsakerna till svårigheterna efter samråd med vårdnadshavarna.
 3. Utredningarna analyseras. Är eleven behörig till utbildning i särskolan?
 4. Om eleven bedöms vara behörig till denna utbildning erbjuds eleven särskola. Vårdnadshavarna avgör om erbjudandet skall accepteras.
 5. Beslut fattas om mottagande i särskola.
 6. Beslut fattas att eleven skall tillhöra grundsärskolan eller träningskolan.
 7. Rektor avgör i vilken undervisningsgrupp eleven skall få sin undervisning.
- (Skolverket, 2001, s 7).

3.3 Elevhälsoteamens arbete

I ett elevhälsoteam kan det ingå representanter från till exempel fritidspedagoger, förskollärare, lärare, rektor, biträdande rektor, skolkurator, skolpsykolog, skolsköterska, socialsekreterare, speciallärare, specialpedagog, syokonsulent och talpedagog. Ordförande för mötet är rektor eller biträdande rektor som också formellt är den som fattar beslut. Teamen träffas regelbundet, ofta varannan vecka men andra intervaller förekommer (Hjörne & Säljö, 2008).

Elevhälsoteamens uppgift är att analysera, bearbeta och fatta beslut i elevhälsofrågor men även att stärka elevens rätt. Tanken med dessa multiprofessionalitetsteam är att varje företrädare med sin specialitet skall skapa en bred uppfattning om elevens problem. På detta sätt skall olika förslag och lösningar komma fram i diskussionerna (Hjörne & Säljö, 2008).

I stora drag följer många elevhälsoteam en bestämd arbetsgång. Denna börjar ofta med att någon i förväg anmäler att man vill ta upp och diskutera en elevs situation. Under mötet presenteras eleven och man diskuteras sedan elevens problem att hantera skolan och dess krav. I Hjörne och Säljö (2008) framkommer det att skolproblemen ofta hamnar hos eleven. Kategorier av elever svårigheter som kommer fram handlar oftast om inlärningssvårigheter av olika slag. Många av de beslut som tas i elevhälsoteamet handlar om att skilja ut och omplacera eleven, ibland i en miljö med helt annan pedagogik och förutsättningar. Dessa omplaceringar är oftast för att hjälpa eleven men frågan är i vilken utsträckning man lyckas, tidigare forskning har visat att det inte alltid blir som man tänkt sig (Hjörne & Säljö, 2008).

Förutom detta arbete behöver teamet hålla sig inom ekonomiska och personal ramar vilket påverkar teamets arbete. Vilka elever anses ha särskilda behov av något slag och som betraktas ha rätt till stöd. Detta är ett socialt dilemma, vilka resursfördelningar skall man göra och vad skall prioriteras? Elevhälsoteamet är beroende av politiska beslut som påverkar skolan genom lagar och ekonomi.

Språket inom elevhälsoteamen och hur man argumenterar är något medlemmarna i teamen måste lära sig. Kategoriseringar för att förstå barns svårigheter har idag inga inslag av "imbecilla", "tattarungar" eller "lättingar" utan istället talas det om "svaga elever", "inlärningssvårigheter", "omogna" eller "deprimerade" eller andra termer som har specifika innebörder i skolan som social organisation. I den sociokulturella teorin kan man uttrycka det som ett särskilt sätt att tänka och resonera som är relevant i just detta sammanhang. I detta

sammanhang finns det även någon som berättar en berättelsen utifrån sitt perspektiv. Det betyder att samma händelse kan upplevas helt olika beroende på vilket perspektiv som berättaren har (Hjärne & Säljö, 2008).

3.4 Bakgrunden till dagens grundsärskola och särskiljande undervisning

Specialundervisning är en relativt sen företeelse om man menar undervisning i specialklasser eller klinikundervisning men inte om man avser hjälp åt så kallade "svaga" barn i skolan. Specialundervisningen utveckling följer skolans övriga utveckling (Hellblom-Thibblin, 2004, s. 23).

När utvandringen till Amerika blev omfattande ansågs det viktigt att behålla kompetensen i landet. För att behålla den bestämdes det att alla som var tillräckligt begåvade skulle få tillgång till utbildning oavsett ekonomiska förutsättningar. Ett problem som diskuterades i denna nya organisation var hur eleverna skulle placeras i lämpliga klasser. Detta är en process som pågår än idag som handlar om att kategorisera beteenden, kulturella föreställningar och politiska ambitioner (Axelsson, 2007).

1842 infördes skolplikt för alla barn, den allmänna folkskolan. Detta innebar att alla barn skulle gå i skolan och följa samma läroplan. Men det fanns två grupper som inte gick i folkskola och det var de barn från rika familjer som valde att gå i läroverket och barn med funktionsnedsättningar som var uteslutna. Noterbart är att inte alla barn omfattas av skolplikten och rätten till utbildning ännu, det är först 1962 som skolplikten införs för rörelsehindrade och inte förrän 1967 kommer omsorgslagen som innebär skolplikt för alla barn med utvecklingsstörning. Det är först då som alla barn ingår i skolplikten (Fischbein 2012; Skolverket, 2005; Marie Heimersson, personlig kommunikation 29/9 2010).

Men det uppstod problem i den nya folkskolan. Alla barn skulle slutföra sina studier på samma tid trots att det fanns en stor variation i förmågor mellan eleverna. För att komma till rätta med detta problem infördes flera olika lösningar bland annat en minikurs som fattiga och obegåvade elever fick gå, denna kurs kan man kalla den första specialundervisningen (Fischbein, 2012; Skolverket, 2005).

Under tidsperioden mellan 1927 och fram till beslutet om en gemensam skolenhet 1950, var diskussionerna hur differentieringen skulle se ut i skolan och hur begåvning skulle mätas och bedömas. 1905 konstruerade Alfred Binet en metod för att mäta intelligens. Detta blev ett redskap både i England, USA och i Sverige för att sortera elever till olika skolformer. Intelligensmätningarna riktade sig framför allt mot den särskilda undervisningen och de sinnesslöa barnen och hur dessa skulle differentieras. Lärarnas bedömning av dessa barns begåvning var inte tillräcklig, det behövdes ett hjälpmedel. Intelligensmätningarna kom som ett komplement till lärarnas omdömen snarare än som ett alternativ (Axelsson, 2007; Hellblom-Thibblin, 2004).

Detta gjorde det möjligt att placera barn i flera olika klasser som till exempel hjälpklasser, läsklasser, svagklasser, läsmognadsklasser och obs-klasser. Trots att specialundervisningsklasserna inte skulle vara ekonomiskt beroende var majoriteten av eleverna som gick där från arbetarklass. När en elev hade blivit placerad i dessa klasser gavs det oftast ingen återvändo till en "normalklass" (Axelsson, 2007; Fischbein, 2012; Hellblom-Thibblin, 2004; Skolverket, 2005; Marie Heimersson, personlig kommunikation 29/9 2010).

I Lgr 62 kan man läsa att det skulle finnas åtta olika specialklasser att erbjuda barn med olika svårigheter. Hjälpklassen var en av dessa. I denna klass placerades barn som kategoriserats som 'svagbegåvade' och barn med så kallat >irrelevant elevbeteende< och som inte kunde tillgodogöra sig undervisningen i den vanliga klassen. Under denna tidsperiod var social fostran ett uttalat mål i läroplanen (Hjörne och Karlsson, 2011, s. 393).

Denna indelning var en del av Lgr62 individualisering men redan i Lgr69 kom förändringar i specialundervisningen. I Lgr69 blev betoningen på samordnad specialundervisning, vilket resulterade i att eleven skulle gå kvar i sin klass och få specialundervisning några lektioner i veckan. På 1970-talet kom SIA-utredningen som förordade lärararbete i arbetslag och att specialundervisningen skulle förläggas i klassrummet, detta gällde även elever med medicinska funktionshinder. I Lgr80 blev samverkan en viktig del och i Lgr94 blev elevernas möjligheter hellre än svårigheter ett honnörsord (Hellblom-Thibblin, 2004).

3.5 Mottagande till grundsärskolan

Statistiken visar att andelen elever i grundsärskolan har ökat sedan 1990-talet i relation till andelen elever i grundskolan, med sin topp läsåret 06/07 då andelen var cirka en och en halv procent. Sedan dess har andelen minskat en tiondels procentenhet till läsåret 10/11. Under detta läsår var cirka tjugotvå procent av eleverna som gick i grundskolan elever med utländsk bakgrund. I grundsärskolan var andelen elever med utländskbakgrund fyra procent högre under samma period. Dessa elever kommer framför allt från de länder som har hög invandring till Sverige, så som Irak, Iran, Bosnien, Kosovo, Thailand, Somalia och Turkiet (Skolinspektionen, 2011).

3.5.1 Kommunernas rutiner

Skolinspektionen (2011) har gjort en stor undersökning om kommunernas rutiner vid mottagande i särskolan. I undersökningen deltar 58 kommuner och 1203 utredningar har gåtts igenom med fokus på elever med utländsk bakgrund.

Resultatet av undersökningen visar att:

- De flesta kommuner har bra rutiner när det gäller mottagande i grundsärskolan men att rutinerna inte alltid följs.
- Ytterst få kommuner har rutiner för hur de skall följa upp ett beslut om mottagande i grundsärskolan.
- De flesta kommuner saknar information om vem vårdnadshavarna skall vända sig till med frågor.
- I en tiondel av utredningarna saknade vårdnadshavarnas medgivande.
- Flera kommuner har elever som var mottagna på försök. Denna period kan vara upp till ett år trots att det finns en maxgräns på sex månader.
- Fem procent saknar ett formellt beslut om mottagande i särskolan.
- Beslutet om mottagande i grundsärskolan skall innehålla de skäl som ligger till grund för beslutet och en motivering, vilket saknar i många fall.
- I utredningarna kunde man även utläsa att visa barn blivit inskrivning redan i förskoleklass, detta trots att särskolan inte omfattas av förskoleklass.

I Rosenqvist (2007) rapport framkommer det att det finns en mängd olika rutiner i kommunerna när det gäller utredningsförfarandet. I flera kommuner är det ett centralt placerat team/resursgrupp som gör både utredningarna och fattar beslutet om mottagande i grundsärskolan. En annan organisation är att utredningarna görs decentraliserat i varje skolområde men att beslutet fattas i ett centralt placerat team/resursgrupp. En tredje variant är att endast den pedagogiska utredningen görs decentraliserat i varje skolområde och de tre andra utredningarna görs centraliserat i kommunen. Även Rosenqvists (2007) rapport lyfter fram att många kommuners rutiner följer de Allmänna råden för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska sarskolan (Skolverket, 2001).

3.5.2 Utredningsunderlag

Inför ett eventuellt mottagande i grundsärskolan skall en allsidig utredning genomföras. Utredningsunderlagen skall baseras på en helhetsbedömning av barnet. Förutom de fyra utredningarna bör tidigare kunskaper om barnet i hemmet och i skolan utvärderas (Rosenqvist, 2007; Skolinspektionen, 2011).

- Den **pedagogiska utredningens** syfte är att ge en samlad bedömning för att avgöra om barnet har möjlighet att nå kunskapsmålen i grundskolan. Här ska framgå vilka insatser som skolan har gjort och vilket resultat det har gett. Den pedagogiska utredningen skall göras av den pedagog som känner barnet bäst, även specialpedagogen kan göra den.
- Den **psykologiska utredningens** ska bedöma om barnet har en utvecklingstörning. Den kognitiva förmågan skall bedömas genom begåvningsstest som sedan psykologen analyserar.
- Den **medicinska utredningen** skall avgöra om det finns några medicinska orsaker till svårigheterna. Dessa svårigheter kan vara alternativa diagnoser eller att det finns bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada. Den medicinska utredningen görs av en läkare.
- Den **sociala utredningen** syfte är att klargöra om det finns orsaker utanför skolan som påverkar svårigheterna. Den sociala utredningen görs ofta av en kurator eller en psykolog (Skolinspektionen, 2011).

Det råder dock en vis osäkerhet om utredningarna verkligen mäter det de är avsedda att mäta. Denna osäkerhet gäller speciellt den psykologiska utredningen som oftast är den som får mest tyngd i utredning och vid beslut om mottagande i grundsärskolan. En osäkerhet som framför allt gäller om elever med utländsk bakgrund verkligen tillhör grundsärskolan. Utredningarna fångar inte på ett tillfredställande sätt in och kompletterar för språklig och kulturella skillnader (Rosenqvist, 2007).

3.5.3 Vårdnashavarna

Tideman (2000) undersökte hur 20 föräldrar till barn som blivit inskrivna i grundsärskolan efter det att barnen börjat sin skolgång upplevde detta. Inskrivningen till grundsärskolan skedde vid olika tidpunkter under barns skolgång men aktualiserades alltid av skolan. I dessa fall var det klassläraren, specialläraren eller rektorn som tog upp ämnet första gången och för

föräldrarna kom detta oväntat. Föräldrarna upplevde att anledningen främst var att skolan inte hade resurser att hjälpa deras barn i grundskolan och att säga nej innebar att deras barn inte skulle få den hjälp som barnet behövde. Hur inskrivningen gick till varierar mellan de olika kommunerna med allt från Skolverkets allmänna råd till att inskrivningsförfarandet var så diffust att inte föräldrarna hade klart för sig att inskrivningen hade skett.

I Rosenqvist (2007) rapport ger han en syn på samma problem utifrån skolans perspektiv. Där framkommer det att en tredjedel av de kommuner som var med i undersökningen upplevde att det inte var några särskilda problem att samarbeta och kommunisera med föräldrar till elever med utländsk bakgrund. De andra två tredje delarna upplevde att det var ett problem och att föräldrarna upplevdes ha en annan syn på utvecklingsstörning och att de inte ville acceptera barnets svårigheter.

3.6 Bakgrunden till dagens invandring

Sverige har gått från att ha varit ett av världens mest etniskt homogena land till att på de senaste 40 åren omvandlas till att vara ett mångkulturellt samhälle. Att komma till ett nytt land med sin familj eller ensam innebär många utmaningar. Att anpassa sig till det nya svenska samhället i frågor som gäller nya förhållanden, språk och kultur är en utmaning men den stora utmaningen är att hitta en balans mellan det nya samhället och sitt ursprung. Om man dessutom har ett barn med en funktionsnedsättning kan detta göra att familjen hamnar i situationer som kan vara svåra att hantera. Denna speciella situation, att ha en utländsk bakgrund och ha ett funktionshinder, kan betyda att utsattheten blir dubbel (Berhanu, 2008; Rosenqvist, 2008).

Fram till 1930-talet var utvandringen större än invandringen till Sverige. Mellan åren 1945 fram till 2002 hade cirka 2 miljoner människor flyttat till Sverige. Efter andra världskriget gick den svenska industrin på högvarv och svenska varor och tjänster gick på export till ett krigshärjat Europa. Problemet var brist på arbetskraft trots att nästan hälften av landets kvinnor hade blivit förvärvsarbetare (Sernhede, 2002).

Den expansiva perioden mellan 1950-1974 gjorde att den tidigare åthållsamma invandrapolitiken luckrades upp. I början av denna period var det framförallt grupper från de nordiska länderna som invandrade. Det är först i mitten på 1960-talet som större grupper från södra Europa invandrar till Sverige, framförallt från forna Jugoslavien och Grekland. Samtidigt mattades konjunkturen och det ledde till att man 1968 satte stopp för utomnordisk arbetskraftinvandring. De grupper som kommit till Sverige efter 1975 har lämnat sina hemländer av helt andra anledningar och flyktinginvandringen ökade kraftigt på 1990-talet (Sernhede, 2002).

4. Tidigare forskning

Följande kapitel kommer att belysa tidigare forskning inom tre olika kategorier. Den första delen, inkludering och exkludering, belyser den komplexitet det kan innebära för elever att bli placerad i en särskild undervisningsgrupp eller i grundsärskolan. Därefter kommer en redogörelse kring kategorisering utifrån skolan som organisation. Avslutningsvis kommer ett resonemang kring problematiken med elever med utländsk bakgrund som är mottagna i grundsärskolan.

4.1 Inkludering och exkludering

När elever exkluderas från sin normala undervisningsmiljö på grund av att de misslyckats i skolan så tillskrivs eleven en misslyckad identitet. Att placera flera elever med en skolidentitet som är misslyckad kan göra att denna identitet förstärks. Detta gör att det finns risk för att eleven stigmatiseras och det kan ha negativa konsekvenser på elevens fortsatta karriär i skolan och i arbetslivet. På detta sätt upprätthålls också kategorin den ”lyckade elevidentiteten” och den ”misslyckade elevidentiteten” (Hjärne & Karlsson, 2011; Karlsudd, 2012).

Den psykologiska upplevelsen kan vara att jag inte är som andra vilket påverkar självkänslan och skapar svårigheter i olika skolsituationer. Detta kan också påverka den fysiska hälsan. Lärares roll blir ofta avgörande genom att erbjuda delaktighet och uppgifter anpassade för barnet. En viktig uppgift blir också att leda grupprocesser så att barnet blir accepterat och inte känner sig utanför. ... En målsättning för skolan bör således vara att varje barn skall ingå i både en kunskapsgemenskap och en social gemenskap (Fischbein, 2012, s. 200).

Att placera elever i särskiljande undervisningsgrupper så kallad ”liten grupp” är något som ökar i den svenska skolan. En orsak kan vara att kraven på grundskoleelever har ökat. Detta trots att inkluderande lösningar med särskilda resurser i den ordinarie klassen både ger bättre skolresultat och får positiva hälsoeffekter (Fischbein, 2012; Karlsudd, 2012). Detta gör att barn på felaktiga grunder placeras i grundsärskolan och att detta beror mer på slumpen och bostadsorten om barnet hamnar i den ena eller andra skolformen. Framför allt när det gäller barn i ”gråzonen” mellan dessa verksamheter (Karlsudd, 2012). I olika rapporter har det framkommit att elever har placerats i grundsärskolan på felaktiga premisser och att detta har varit både alarmerande och katastrofalt. Emanuelsson (2012) ifrågasätter för vilka elever en placering i den särskilda skolformen inte skulle få katastrofala konsekvenser. Han menar att en placering i grundsärskolan är en katastrofalt för alla elever oavsett om det är en fel diagnos eller inte.

Specialpedagoger och speciallärare kan inta två olika roller i detta arbete, inkludering- eller exkluderingspedagoger. Vid arbete med inkludering kan specialpedagogen och specialläraren arbeta för att det på skolan finns villkor och mål som arbetar mot en positiv attityd mot den grupp som behöver extra stöd. Vid ett exkluderingsarbete finns det risk att det blir ”en speciell undervisning för speciella elever genomförd av speciella lärare i speciella miljöer” (Karlsudd, 2012, s. 178). I denna miljö fräntas pedagogerna ansvaret för denna åtskilda grupp och experter tar över arbetet (Karlsudd, 2012).

4.2 Kategorisering

Kategorisering är en del av vårt västerländska samhälle. Vi behöver kategorisera för att få ett begripligt samhälle. Detta har man i synnerhet tagit fasta på i skolans värld. Ett exempel är att vi delar in barn efter hur gamla de är och att de vid just denna ålder skall ha nått en viss typ av kunskap inom en viss typ av kunskapsområde. I skolan kategoriserar man även grupper eller individer som uppfattas av skolan som ett problem. Sådana sociala kategoriseringar kan ses som en specifik form av maktutövning. Denna typ av kategoriseringar av en grupp eller individer behöver inte innebära att individerna känner någon samhörighet till gruppen eller inte ens anse sig tillhöra kategorin (Axelsson, 2007). Att till exempel bli inskriven i grundsärskolan betyder för många av eleverna att de bär på en stämpel att vara särskolemässiga hela livet. Detta trots att de inte känner någon tillhörighet i denna kategori.

Människan skapar ordning i sin omgivning genom att kategorisera och beteckna. Inom samhällets institutioner är det till och med omöjligt att agera utan att först beteckna saker, händelser, problem, etc. Institutionen behöver hitta mekanismer för att avgöra vilka problem den ska arbeta med och ha praktiska redskap för att veta hur man ska lösa dessa i sin dagliga verksamhet. Därigenom avgränsas vad som faller utanför respektive innanför institutionens ansvar och det blir lättare att agera i en mångtydig verklighet (Hjörne & Karlsson, 2011, s. 387).

Att kategorisera för att förstå skolan har vuxit fram ur skolan som en social institution. I skolans värld kategoriseras elever för att avgöra vilken årskurs han eller hon skall tillhöra eller vilken klasstillhörighet han eller hon skall ha. Skolsvårigheter kategoriseras för att kunna förstå och för att kunna ge det stöd som eleven behöver för att klara sin skolgång. Genom tiden har skolan som institution "lärt sig hur man brukar tänka, definiera och agera i relation till skolsvårigheter och därigenom vet man också exempelvis vilka åtgärder som är lämpliga" (Hjörne & Karlsson, 2011, s.388).

Över tid har kategorierna förändras och idag används inte kategorier som "vanartigt", "psykopat" eller "vänsterhänt" för att kategorisera elever. Idag finns det beteckningar av elever som "svagbegåvade", "omogna", "har sociala och emotionella svårigheter", "beteendeproblem", "koncentrationssvårigheter" eller "ADHD- eller Aspergersfall". Att kategorisera i skolans värld har varit ett redskap att sortera eleverna, även om kategorierna försvinner, finns argumentationerna att kategorisera elevernas skolproblem kvar. En kategori som har funnits och som finns idag är att placera elever som inte passar in i den reguljära skolan i särskiljande undervisningsgrupper eller i grundsärskolan. Detta har blivit en del av skolan som institution och skapas av skolans experter som har till uppgift att slussa barn genom skolsystemet (Hjörne & Karlsson, 2011). Vilken kunskap som är "rätt" kunskap förändras hela tiden, beroende på att kunskap produceras ur en social, kulturell och historisk kontext, vi är vår tid (Clark, Dyson & Millward, 1998a).

4.3 Elever med utländsk bakgrund i grundsärskolan

I Bel Habibs (2001) undersökning jämförde hon hur antalet elever med utländsk bakgrund i grundsärskolan hade förändrats mellan åren 1993 till 1997 i Malmö och fann att det fanns en markant ökning av denna grupp elever. Det som var mest slående var att orsaken till inskrivningen i grundsärskolan var olika beroende på om det var elever med svensk bakgrund eller elever med utländsk bakgrund. De elever som hade en svensk bakgrund skrevs oftast in i särskolan på grund av medfödda eller tidigt upptäckta fysiska avikelser medan elever med utländsk bakgrund oftast skrevs in i särskolan på mer diffusa symptom-baserade och pedagogiskt relaterade kategoriseringar (Bel Habib, 2001; Berhanu, 2008).

Kategorin ospecifik svag begåvning eller utvecklingsförsening innehåller elever där själva resultatet av ett utförd begåvningsstest utgör den huvudsakliga grunden för hur problemen beskrivs i psykologutlåtanden. Psykologen anger i vaga ordalag att eleven ”uppvisar svaga testresultat eller ligger klart under genomsnitt i test (Bel Habib, 2001, s 19).

Hon undersökte hypotesen om att det finns en överrepresentation av elever med utländsk bakgrund i grundsärskolan och vad som då ligger bakom denna överrepresentation. I sin rapport tar hon även upp den hypotes som menar att efter kommunaliseringen ökade antalet grundsärskoleelever markant. Hon anser dock att denna hypotes saknar empiriskt stöd och att det ligger flera faktorer bakom denna förändring. En av dessa faktorer kan vara att grundskolan och grundsärskolan hamnade under samma ”administrativa tak”. Det blev då lättare att grundsärskolan blev en lösning på ett ”problem” (Bel Habib, 2001; Berhanu, 2008).

Bel Habib (2001) fann i sin forskning att det inte var kulturellt homogena grupper som var avgörande utan att det fanns ett starkare samband mellan föräldrarnas utbildningsnivå och den överrepresentation som elever med utländsk bakgrund har i grundsärskolan. Både Bel Habib (2001) och Berhanu (2008) påpekar att det är ett mer komplicerat problem än att det bara finns en orsak till denna överrepresentativitet. Anledningen till att denna situation uppkommit har flera komplicerade orsaker.

In countries across Europe, children from some social backgrounds – in terms of gender, ethnicity, social class and migrant status, for instance – are more likely to find themselves in special education than are their peers from other backgrounds. “Disproportionality” of this kind has long been a challenge for education systems that are trying to become more inclusive and socially just, since it implies that processes of power, racism, and classism are at work and that these discriminate structurally against certain social groups (Artiles & Trent, 1994; Gabel et al., 2009;). However, the problem is becoming more acute as globalization and cross border migration increase, and educational inequalities among different social and ethnic groups are becoming increasingly apparent. This is particularly the case in urban contexts in which the stresses of social and economic change are greatest (Berhanu, 2013, s. 2).

Trots att detta fenomen har funnits i många europeiska länder, så saknas det forskning och kunskap i ämnet. Överrepresentation i specialundervisning har dokumenterats, diskuterats och undersökts utförligt i USA i över fyra decennier (Artiles, Trent & Palmer, 2004). Den amerikanska forskningen tenderar dock att fokusera på överrepresentation i förhållande till ras och etnicitet. Detta trots att de har ett utbildningssystem som bygger på kategorier av funktionshinder. Man kan inte förutsätta att samma utgångspunkter gäller i europeiska länder som i USA, eftersom utbildningssystemen i dessa länder är mycket varierande. Kriterierna i de europeiska länderna är inte alltid heller på samma vis handikappsbaseade som i USA (Dyson & Gallannaugh, 2008).

Ett sätt att belysa den problematik som det västerländska skolsystemet står inför är genom att använda två postulat (ett postulat är något man utgår ifrån i en teori och inte bevisar): Det första är att *”Människan samspelar med sin miljö”* och det andra är att *”Verkligheten består av både materia och upplevelser”* (Fischbein, 2007, s. 22). Som ett exempel på detta är en testsituation där ett barn skall till exempel utföra en psykologutredning. Resultatet på denna utredning kan inte endast härledas till barnet förutsättningar eller enbart till den omgivning där barnet gör utredningen. Det är samspelet mellan dessa två svårigheter eller möjligheter som speglar resultatet.

Om man anser att dessa två postulater hör ihop kan det vara så att om de yttre förutsättningarna ändras så ändras även de pedagogiska problemen. Det finns forskning som menar att de specialpedagogiska behoven uppstår först när begrepp och kategorier av behov är konstruerade. I dessa konstruktioner finns det grupper som systematiskt missgynnas och marginaliseras (Clark, Dyson & Millward, 1998b). Flera studier (Bel Habib, 2001; Berhanu, 2008) visar att antalet elever med utländsk bakgrund ökar i grundsärskolan. Både Bel Habib (2001) och Berhanu (2008) påpekar att det är ett mer komplicerat problem än att det bara finns en orsak till denna överrepresentativitet. En anledning till att denna situation har uppkommit kan vara användandet av olika "normalvärden". En annan faktor kan vara att grundskolan och grundsärskolan har hamnade under samma "administrativa tak". Det kan göra att grundsärskolan blir en "lättare" lösning på ett "problem" (Bel Habib, 2001; Berhanu, 2008). Är det så att vi är på väg mot en skola som behöver kategorisera och mäta våra elever utifrån olika "normalvärden" som nationella prov för att få ett skolsystem som har brister att fungera?

Berhanu (2008) skriver om fler överväganden som behövs för att kunna få en helhetssyn på detta problem och vad det innebär. Han visar bland annat att det inte är ett problem som ligger på grundsärskolans utan ett problem som ligger på hela skolsystemet. Även Fischbein (2007) och Clark, Dyson och Millward (1998b) visar att problemet ligger på skolan som organisation och inte på enskilda individer. Skolan som organisation har fått större ekonomisk press från politiker och samtidigt skall alla barn nå de mål som är i läroplanen. Detta sker samtidigt som nedskärningar i skolans ekonomi gör att det finns mindre plats för olikheter.

Ett annat problem är de utredningar som skall föregå en placering i särskolan. Dessa tar inte hänsyn till vad eleven har varit med om tidigare i livet. Ett barn som kommer till Sverige från ett annat land har ofta varit med om traumatiska händelser, som gör att en testsituation kan upplevas som mycket jobbig. Något som även framkommit är att utredningar oftast bara görs en gång på elever med utländsk bakgrund medan utredningarna utförs flera gånger på elever med svensk bakgrund (Berhanu, 2008; Rosenqvist 2008).

The tests are of an ability testing type, are standardized, and are usually administered on a one time basis. This is a phenomenon that most minority students go through in many western countries...The tests are not culture free... and the evaluation does not sufficiently take into consideration the overall situation of the child. The test result tells very little about whether or not the child's inability to give correct answers has to do with his/her language skills or whether there is a sociocultural element in the way they understand and answer the question. It is a well known fact that these so called standardized testing programmes consistently discriminate against disadvantaged and vulnerable groups (Berhanu, 2008, s. 23).

Bel Habib (2001) och Berhanu (2008) visar att en överrepresentativitet av elever med utländsk bakgrund finns i grundsärskolan men det är inte all forskning som visar det. Rosenqvist (2008) och Rosenqvist (2007) visar att det inte finns något stöd i antagandet att det finns en överrepresentation av elever med utländsk bakgrund i grundsärskolan. Det framgår i undersökningen framgår att det finns en osäkerhet beträffande beslut om mottagandet i grundsärskola. Det framgår att det uppfattas som att det saknas kompetens kring elever med annan språklig och kulturell bakgrund. Även i denna rapport kommer det fram att testerna inte kompenserar för de språkliga och kulturella olikheterna.

Rosenqvist (2008) undersökning skickades till samtliga kommuner i Sverige, cirka två tredjedelar svarade på enkäten. Av de kommuner som svarade var nästan hälften små kommuner och endast en tredjedel var större kommuner. En tiondel av de som svarade på

enkäten hade inga elever med utländsk bakgrund i grundsärskolan. Berhanu (2008) menar att för att se om elever med utländsk bakgrund ökar i grundsärskolan behöver undersökningen göras i områden där det finns en större population av utlandsfödda. Detta kan vara en förklaring till att Rosenqvists rapport går emot Berhanu och Bel Habib rapporter.

5. Teori

I denna studie har en sociokulturellt ansats valts, då syftet är att undersöka hur kommuners rutiner vid mottagande till grundsärskolan genom elevhälsoteamens arbete. Detta perspektiv har valts för att det handlar om människan och lärande, att människor lär sig i alla sociala sammanhang. Därefter kommer ett resonemang om det specialpedagogiska perspektivet. Foucaults teorier om kunskap och makt redovisas sedan för att förklara den makt skolan som organisation har över föräldrarna.

5.1 Sociokulturellt perspektiv

I ett sociokulturellt perspektiv finns fokuset på människan och lärande. En studie inom detta perspektiv skall vara på en pågående verksamhet som är aktiv oavsett om forskaren är där eller inte. Sociokulturellt perspektiv på lärande är ett perspektiv på lärande som menar att alla människor lär sig hela tiden i alla sociala sammanhang, med tonvikten på *vad* snarare än *om* man lär sig. Lev S. Vygotsky, är ansedd som upphovsman till ett sociokulturellt perspektiv, försökte beskriva människans lärprocesser och utgick ifrån att lärandet startar som en social aktivitet då barnet lever i den intellektuella miljö där de växer upp (Dysthe, 2003; Hundeide, 2003; Säljö, 2005).

Barnet föds in i en socialvärld som har formats av historiska och kulturella processer. Dessa processer fanns innan barnet föddes och kommer att fortsätta efter dess död. Detta kommer att styra hur barnets utveckling kommer att ske. Under denna livsperiod kommer barnet mer eller mindre att tillsammans med sina omsorgspersoner att möta olika utvecklingsspår och livskarriärer, som är olika i olika samhällen (Hundeide, 2006).

”Ur ett sociokulturellt perspektiv är kategorier historiskt framväxta kulturella redskap med vars hjälp skolan kan tolka, definiera och åtgärda skolproblem” (Hjörne & Karlsson, 2011, s. 389). Kunskapen om kategorisering av skolproblem och hur de skall hanteras har medieras, förmedlas, genom kunskap som vuxit fram i skolan som institution. (Hjörne & Karlsson, 2011). Kunskapen om kategorisering kommer av tidigare generationers erfarenheter och insikter som sedan förmedlas vidare till yngre generationer. Ett exempel på en kategorisering är när omgivningen förväntar sig att ett barn med till exempel ADHD agerar på ett speciellt sätt, detta trots att man aldrig har träffat barnet. I ett sociokulturellt perspektiv är det viktigt att ifrågasätta kategoriseringar och att vara medveten om att de finns. Det är även viktigt att fundera kring varför vi kategoriserar som vi gör och att kategoriseringar aldrig är neutrala (muntlig kommunikation Yvonne Karlsson 3/12 -2012).

I detta perspektiv är forskaren intresserad av hur olika tankar och idéer kommer fram i den vardagliga praktiken och samspelet mellan individen och kollektivet, här är kollektivet skolan (Andreasson & Asp-Onsjö, 2009).

Ett grundläggande antagande är också att tal och handling inte kan hållas åtskilda. Tal ses i stället som en form av handling; något vi gör som också får vittgående konsekvenser... Om en elev betecknas som ”aktiv” eller som ”stökig” får sannolikt betydelse för vilka åtgärder som anses vara relevanta (Andreasson & Asp-Onsjö, 2009, s. 38).

5.2 Specialpedagogiska perspektiv

Nilholm (2007) menar att allt vi gör uttrycker olika perspektiv. Vi kan alltså uttrycka två helt olika perspektiv, ett med våra handlingar och ett annan med vårt språk. Att vi har olika perspektiv på våra handlingar handlar inte om att det är något som individen bär utan något som finns mellan människor.

Attityder och värderingar visas i skolans sätt att kategorisera elevers skolproblem. Dessa avgör vilka skolproblem som behandlas och vilka åtgärder som vidtas. Om skolan har ett kategoriskt/kompensatoriska perspektiv så betonas en mer medicinsk/psykologisk utgångspunkt medan skolan i ett relationellt/kritisk perspektiv utgår från den sociala miljön (Hellblom-Thibblin, 2004; Nilholm, 2007).

I det kategoriska/kompensatoriska perspektivet utgår man ifrån en normalitetstänkande. Det är alltså diagnoser och avvikelser från det "normala" som får bestämma svårigheterna. Här är det också individen som skall förändras och man kan då tala om "elever med svårigheter" (Emanuelsson, Persson & Rosenqvist, 2001; Nilholm, 2007; Skolverket, 2005; Ingemar Emanuelsson, personlig kommunikation 9/9 2010).

Det relationella/kritiska perspektivet är en kritik mot grunderna för specialpedagogiken. Detta perspektiv vänder sig emot den identifiering och träning av barn för att anpassa dem till samhället som det kompensatoriska perspektivet vill använda sig av. I ett relationellt/kritiskt perspektiv ser man att ett skolmisslyckande är något som skall sökas utanför eleven, att diagnostisering kan ifrågasättas utifrån användbarhet och objektivitet och att specialpedagogik som är uppbyggd kring diagnoser inte har visat sig effektiva i någon aktuell forskning. I detta perspektiv är all integrerade former av undervisning att föredra och att ett funktionshinder uppstår mellan individen och dess omgivning och inte är något en individ äger, inkluderingstanke (Nilholm, 2007; Skolverket, 2005; Marie Heimersson, personlig kommunikation 29/9 2010).

Nilholms (2007) tredje perspektiv, dilemma perspektivet, har ett centralt antagande i att det moderna utbildningssystemet står inför vissa grundläggande dilemman. En central fråga är vem det är som bestämmer vilket perspektiv som skall vara rådande? Det som gör den svenska skolan så speciell är att den är påverkad från så många aktörer.

Den politiska kontexten kan ses som en arena där olika politiska och sociala intressen skapar olika temporära ställningstaganden till grundläggande dilemman, vilket har avgörande konsekvenser för skolans verksamhet (Nilholm, 2007, s. 78).

Inom det specialpedagogiska kunskapsområdet så är det således inte ett perspektiv som skall dominera utan en blandning av dem som finns (Nilholm & Björk-Åkesson, 2007).

5.3 Foucaults teorier om kunskap och makt

Inom skolan som organisation råder det olika maktspel. Ett av dessa är den makten skolan som organisation har gentemot föräldrarna. Foucaults teorier om kunskap och makt är ett sätt att belysa detta. Foucault arbetade med att föra samman vetenskap, politik och profession, vilket gör att hans arbete bli särskilt intressant i specialpedagogiska sammanhang.

Sanningen är enligt Foucault tids- och rumsberoende, med detta menar han att det som under en tid ansågs som avvikande inte är det under en annan tidsepok, antalet avvikare blir så stort som man vill ha det. I skolan som organisation ser man olika på vilka elever som behöver särskild undervisning och vilka elever som skall bli erbjudna att läsa enligt grundsärskolans läroplan. Makt har en stark koppling till sanningen som dominerar en vis tidsepok. I det moderna samhället har makten i hög grad kopplats till olika professioner. Han menar att yrken som är socialt anknyta har getts befogenheter att tolka vad som är normalt och vad som är onormalt och får även föreslå olika former av behandling (Nilsson, 2008; Persson, 2004). Elevhälsoteam är just en sådan grupp med olika professioner som bestämmer olika former av behandling av elever som skolan anser "onormala".

Kunskap är en del av alla maktrelationer, kunskap ger makt. Institutioner tar hjälp av vetenskapen för att få makt över den som utsätts för makten. Olika professioner behåller sina maktanspråk genom vetenskapen. Kunskap framkallar makt, dessa två är beroende av varandra och de förutsätter varandra. I Foucaults studier studerar han relationen mellan kunskap och makt och vad som händer i maktrelationer och vilka medel som användes. Han var intresserad av hur de som underordnas faktiskt drabbades av makten, vad hände med den verkliga människans liv (Foucault, 1993; Nilsson, 2008). Elevhälsoteamen talar om lösningar på "problem" men det är inte de personer som sitter i teamen som skall verkställa alla. Om lärarna verkställer det som elevhälsoteamet bestämmer beror på vilka inofficiella diskussioner som råder på skolan.

Även inom en institution finns det olika maktförhållanden som hålls vid liv genom officiella och inofficiella diskurser. "Man visar ett ansikte utåt och är angelägen att detta skall vara den institutionella policyn samtidigt som alla är mer eller mindre medvetna om att en annan verksamhet försiggår inom institutionens väggar" (Person, 2004, s. 42).

6. Metod

Följande kapitel kommer att gå igenom de olika delar som har använts vid genomförandet av studien. Inledningsvis kommer ett resonemang om den hermeneutiska forskningsansats som valt. Därefter redovisas metodval, urval och datainsamling. Avslutningsvis beskrivs bearbetning och analys av den insamlade empirin utifrån ett hermeneutiskt perspektiv. Slutligen diskuteras studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet och olika etiska perspektiv.

6.1 Forskningsansats

Undersökningen utgår från en kvalitativ ansats med en hermeneutik som forskningsansats. I en kvalitativ undersökning är syftet att tolka och förstå det resultat som framkommer, undersökningens resultat skall karaktäriseras eller gestalta något. Resultatet skall inte generaliseras, förklara eller förutsägas (Stukát, 2005).

Studien som bygger på gruppintervjuer, skriftliga rutiner och autentiska utredningar, tar sin utgångspunkt i teamens erfarenheter och kommunernas tillvägagångssätt vid mottagande i grundsärskolan med fokus på elever med utländsk bakgrund. Resultatet av studien kommer att vila på tolkningar av dessa tre olika datainsamlingar.

6.1.1 Hermeneutik

Hermeneutikens viktigaste uppgift är att få olika förståelsehorisonter att mötas och förenas för att sedan få en ny utvidgad förståelsehorisont, den hermeneutiska spiralen (Ödman, 2007). Genom att se på en detalj som ger mening åt helheten som i sin tur ger en ny tolkning av detaljen.

Ett ord kan förstås genom att ses i en sats. Satsen får mening genom just det ordet. Satsen ger i sin tur mening åt stycket, vars sammanhang fördjupar förståelsen av texten. (Sjöström, 1994, s. 82)

Det handlar om att tolka och förstå, i denna studie handlar det om att tolka och förstå språket i text (rutiner vid mottagande i särskolan och autentiska utredningar) och dialog (fokusgruppintervjuerna).

Forskaren kan aldrig ställa sig utanför sig själv när vi studerar verkligheten. Med detta menas att forskaren alltid har en egen förståelsehorisont vilket påverkar hur denne tolkar och förstår sin forskning. Jag kan aldrig ställa mig utanför mina egna förväntningar, farhågor, åsikter, fördomar, känslor och värderingar men om jag är medveten om dem så kan jag pröva om mina tolkningar för att försöka se andra tolkningar. Jag behöver ”pröva olika möjliga tolkningar” tills jag funnit den mest rimliga tolkningen i ljust av all tillgänglig information (Sjöström, 1994; Ödman, 2007).

Vi har alltid en förförståelse av det vi tolkar. En tolkning utförs vid en bestämd tid och på en bestämd plats av en människa som befinner sig mitt i historien. (Ödman, 2007, s. 26)

Detta gör att läsaren får läsa det forskaren har tolkat, av utrymmesskäl och orimlighet kan inte hela intervjuerna eller dokumenten vara med i uppsatsen. De citat som finns med har forskaren valt ut och har därför redan gjort en tolkning av sitt material innan läsare kan

tolka det forskaren har skrivit. Tolkningen inom hermeneutiken tar fasta på att försöka förstå människan, att han eller hon förhåller sig till det som sker inom och utom honom eller henne. Man talar om ”good-reason-essay”, att forskaren utgår från att varje handling är meningsfull och ändamålsenlig för informanten oavsett vad forskaren anser om den (Sjöström, 1994; Ödman, 2007).

6.2 Metodval

En metod inom denna ansats är fokusgruppsintervjuer vilket är en bra metod utifrån studiens syfte och frågeställningar. För att få en djupare förståelse och få fler ”sidor” av problemet så kommer studie även att innehålla en dokumentanalys av kommunernas rutiner för handläggning, utredning och beslut om mottagande av elever i grundsärskolan och några autentiska utredningar. Genom att använda flera metoder som kompletterar varandra och som belyser problemet på fler olika sätt, kan studien få ett djupare resultat (Stukát, 2005).

6.2.1 Fokusgruppintervjuer

Fokusgrupper är en metod som kan användas för att studera människors föreställningar, kunskaper, attityder och värderingar och ett sätt är att använda gruppintervjuer. En fördel med att använda fokusgrupper vid mer komplexa och känsliga ämnen är att deltagarna kan ställa frågor till varandra och gemensamt utveckla sina tankegångar (Halkier, 2008; Wibeck, 2010). Detta kan även vara nackdelen med fokusgrupper, den sociala kontrollen kan hindra att alla olikheter i erfarenhet och perspektiv kommer fram. Vid en intervju med en enskild person kan det vara svårt att komma med utvecklande tankegångar men samtidigt kan olika perspektiv komma fram. Det är ingen garanti att forskaren kan få intervjupersonen att tala öppet (Halkier, 2008).

Gruppdynamiken kan ha betydelse vid fokusgruppintervjuer vilket moderator behöver vara uppmärksam på. Moderator måste vara beredd på att behöva stötta gruppen med frågor och/eller avbryta en diskussion som kommit utanför ämnet (Wibeck, 2010; Stukát, 2005).

Grupperna bör vara mellan fyra och sex personer. Om gruppen blir för stor kan det vara svårt att bearbeta datamaterialet och det kan även vara svårt att hålla medlemmarna aktiva i diskussionen. Smågrupper bildas lättare i stora grupper (Wibeck, 2010).

För att få ut så mycket som möjligt av gruppen så föll valet på att använda ostrukturerade fokusgruppsintervjuer. Det innebär att gruppen kommer att, i så stor utsträckning som möjligt, få diskutera med varandra och att moderator inte är aktiv. Fördelen med det är att gruppens egna intressen kan diskuteras.

Till skillnad från exempelvis fältstudier och deltagande observationer kan forskaren genom att använda gruppintervju av typen fokusgrupper få en koncentrerad mängd data om ett bestämt ämne på ett relativt lättillgängligt sätt. Samtidigt kan forskaren gå miste om en del intressanta data som man får tillgång till vid fältstudier och deltagande observationer (Halkier, 2008).

6.3 Urval

Eftersom det övergripande syftet är att undersöka några elevhälsoteams etablerade erfarenheter och kommunernas tillvägagångssätt vid mottagande i grundsärskolan med fokus på elever med utländsk bakgrund så valdes deltagare utifrån det. Urvalet av team styrdes av att de dels skulle vara aktiva på högstadiet och att de dels skulle ha erfarenhet av elever med utländsk bakgrund.

Samanlagt intervjuades tre olika team, två elevhälsoteam på två olika skolor i olika kommuner samt ett mottagningsteam i ytterligare en annan kommun. Alla skolorna har årskurser i den senare delen av grundskolan och har skiftande antal elev med utländsk bakgrund, en skola har endast ett fåtal elever med utländsk bakgrund och den andra har ett stort antal elever med utländsk bakgrund. Mottagningsteamet jobbar mot hela skolan från förskolan till gymnasiet och har delar av kommunen med relativt hög andel familjer med utländsk bakgrund och andra delar med ett fåtal familjer med utländsk bakgrund.

6.4 Datainsamling

För studien kontaktades fyra särskolerektorer genom mail (se bilaga 1). Dessa hittades genom att gå in på kommunens hemsida och sedan skolans hemsida. De fyra rektorer är verksamma på fyra olika skolor i fyra olika kommuner.

En av särskolerektorerna hörde av sig direkt och frågade om jag ville träffa deras mottagningsteam istället, vilket passade bra in i studien. Efter cirka en vecka hade kontakt med två skolor etablerats och tider för intervjuer fastställdes. Vid detta tillfälle informerades rektorerna ytterligare en gång om studies syfte, att deras skola anonymitet och rätten att tacka nej till att vara med. En rektor gick inte att få kontakt med, trots upprepade försök.

Vid denna kontakt med rektorerna frågades hjälp med att få tag på kommunens skriftliga rutiner för mottagande i grundsärskolan. En kommun hade sina rutiner på sin hemsida, två skickades vid mail (en efter att ha varit i kontakt med kommun sarskolesamordnare (se bilaga 2)). Även oidentifierade autentiska utredningar efterfrågades vid första kontakten och det var då inga problem att få fram. Men det visade sig svårare att få fram och till slut var endast en kommun villig att lämna ut dem.

Samtliga intervjuer ägde rum i lämpliga konferensrum och spelades in. Det är lämpligt att spela in gruppintervjuer för att inte behöva anteckna under gruppintervjun. På så sätt kan fokus läggas på gruppdiskussionen och att ställa lämpliga följdfrågor. Under gruppintervjun antecknades bara vem som talade eftersom det kan vara svårt att höra på inspelningen (Wibeck, 2010; Kvale & Brinkmann, 2009).

Gruppintervjuerna var mellan 30-50 minuter och innan gruppintervjun påbörjades tillfrågades informanterna om det var okej att spela in samtalet, alla gav sitt medgivande. Under gruppintervjun fanns intervjuguiden (se bilaga 3 och 4) med som ett stöd, det gav ett stöd för att ställa följdfrågor och förtydliganden på vissa svar men den hjälpte även till så att diskussionen under intervjun var inom ämnet (Stukát, 2005).

Samtliga gruppintervjuer transkriberades i sin helhet för att vid resultatgenomgången ha möjlighet att läsa hela gruppintervjuerna med "olika glasögon" (Stukát, 2005).

6.5 Analys och bearbetning

Analysen är en innehållsanalys som är baserad på ljudinspelningar och dokumentanalys. Analysen av materialet handlar om att:

Koda materialet, dela upp det i enheter och söka efter trender och mönster ... Analysen är en disciplinerad process som förutsätter systematiska steg, ett definierat protokoll där de olika stegen specificeras, samt verifierbara resultat, det vill säga resultat som någon annan också skulle kunna komma fram till och som inte är snedvridna på grund av att forskaren varit selektiv i sitt tillvägagångssätt (Wibeck, 2010, s.100).

Svårigheten med att analysera datamaterial är att hitta en struktur och att få en överskådlig analys. För att få detta har intervjuerna skrivits ut i papperform. Intervjuerna, kommunernas rutiner och de autentiska utredningarna har läst igenom var för sig och sedan har text som svarat mot frågeställningarna i studien markerats med färgpennor. Delar av texten har sedan använts som citat för att belysa eller betona vissa faktorer (Holme & Solvang, 2006).

Dessa likheter har sedan delas in i olika ämnesaspekter där resultat och analys har redovisats, en förenklad metod av *grounded theory*. Det handlar om att sätta ihop olika koder till en kategorisering och sedan se hur dessa kategoriseringar förhåller sig till varandra, vilket är en lämplig metod vid fokusgruppsintervjuer (Halkier, 2008; Wibeck, 2010).

Vid min databearbetning har jag valt att använda mig av tolkning som fokuserar på meningsskapande i det insamlade materialet och summerar inte rådata. Att jag har valt ut referenser och citat innebär att jag som författare redan har gjort en tolkning som läsaren inte kan påverka. Med den hermeneutiska forskningsansatsen kommer aldrig författaren/forskaren ifrån att han/hon studerar verkligheten utifrån sin förståelsehorisont och den kan vi inte ställa oss utanför. Författaren/forskaren kan och skall ta del av andras arbeten och erfarenheter men han/hon kommer aldrig utanför sitt egna liv och föreställningar (Ödman, 2007; Wibeck, 2010).

6.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

”Reliabilitet innebär att olika forskare, oberoende av varandra, ska komma fram till samma resultat när de studerar ett material” (Wibeck, 2010, s. 143). För att få en hög reliabilitet behöver det finnas tillräckligt mycket data och att dessa har redovisats ordentligt. Ett sätt att öka reliabiliteten för fokusgruppsintervjuerna är att låta flera personer läsa materialet för att se om även dessa kommer fram till samma koder och kategoriseringar (Wibeck, 2010). Detta har tyvärr inte varit möjligt för mig i denna uppsats eftersom tiden inte har räckt till för ett sådant arbete. När det gäller fokusgruppsintervjuerna så är reliabiliteten låg. Det finns alltid en gruppdyamik att ta hänsyn till vilket gör att om en annan forskare skulle göra samma intervjuer så kan gruppen svara på ett annat sätt beroende på att det är en annan intervjuare och att gruppen dynamik kan ha förändras och därmed finns det risk att svaren blir annorlunda (Wibeck, 2010). För att undvika detta skulle en enskild intervju med alla informanter kunnat göras, men i tiden satte stopp för det i denna uppsats. För att höja reliabiliteten i denna uppsats så finns dokumentanalysen med som en del som jag anser har en relativt hög reliabilitet.

Validiteten handlar om att verkligen studera det man sagt att man skall studera (Stukát, 2005; Wibeck, 2010). Det finns flera tolkningar och den som kommer fram i denna uppsats är bara en (Wibeck, 2010). Även validiteten påverkas av gruppens dynamik, i gruppen finns det risk

att alla inte säger det de verkligen tycker. Validiteten skulle då kunna bli högre om jag även gjorde enskilda intervjuer. Eftersom det är gruppintervjuer som jag har gjort så går det aldrig att säga att dessa saker inte påverkar, jag vet ju inte om informanterna har svarat det som de tror jag vill höra eller att de vill framstå som att de arbetar helt enligt de rutiner som finns. För att höja validiteten var min avsikt att få läsa oidentifierade utredningsmaterial, tyvärr valde två kommuner att inte lämna ut det. Jag har valt att vara mycket noggrann vid utskriften av ljudinspelningen, som hade god kvalitet, vilket bidrar till att öka validiteten. Under intervju ställde jag dessutom följdfrågor och bad om förklaringar när jag kände mig osäker, detta bidrar också till att höja validiteten.

Generaliserbarheten är för vilka grupper resultatet är gällande, är resultatet generaliserande eller gäller det endast för den undersökta gruppen. ”Syftet med en fokusgruppsstudie är inte att dra generella, statistiskt underbyggda slutsatser om hela grupper. ... Fokusgrupper är i stället en metod som kan användas för att få en djupare förståelse av människors tolkning av ett problemområde” (Wibeck, 2010, s. 147).

Ett viktigt etiskt krav är informations- och samtyckeskraven (Ahlberg, 2009). Jag behöver informera samtliga inblandade i studie om dess syfte och vilka konsekvenser undersökningen kan få. Jag kommer sedan att ge samma information till de som är med i elevhälsoteamet eller mottagningsteamet som jag kommer att möta. Detta för att de skall ha möjlighet att tacka nej om det inte vill vara delaktiga.

6.7 Etik

Specialpedagogisk forskning handlar oftast om människor som av olika orsaker är i en utsatt position och därför behöver ett etiska övervägande göras.

Forskningsetik handlar om hur man i forskningen tar hänsyn till och skyddar olika deltagare, informanter, försökspersoner och andra som berörs av forskningen (Ahlberg, 2009, s. 13).

Jag informerade rektorerna om nyttjandekravet (Ahlberg, 2009; Stukát, 2005), då jag endast har tänkt använda materialet till denna studie.

Ett moraliskt och etiskt dilemma är hur en återkoppling till deltagarna skall göras (Ahlberg, 2009). Deltagarna kommer inte få läsa mina utskrifter innan jag kommer att använda dem i min studie, på grund av att jag har kort tid på mig att arbeta med materialet. Ingen av de deltagande teamen har bett om att få ta del av resultatet.

Ett viktigt etiskt krav är informations- och samtyckeskraven (Ahlberg, 2009; Stukát, 2005). Jag informerade muntligt och skriftligt studiens syfte och vilka konsekvenser undersökningen kan få. Informanterna fick även möjlighet att tacka nej innan gruppintervjun började.

Ett viktigt etiskt krav är konfidentialitet (Ahlberg, 2009). Med detta menas att personer som deltar i studien inte skall kunna identifieras. Teamen är intervjuade i grupper vilket gör det svårt att identifiera en enskild persons åsikter i gruppen. Datamaterialet som har spelats in och transkriberats, har jag sedan placera så att inga obehöriga kommer åt det. Utredningarna har jag begärt få oidentifierade så att ingen person personligen kan komma till skada. Jag har beskrivit skolorna och kommunerna på ett sådant sätt att det inte går att identifiera och gett alla inblandade figurerade namn.

7. Resultat och Analys

Resultat och analys kommer att delas in i två olika ämnes områden; Kommunernas rutiner och teamens makt och kultur, sist i kapitlet kommer en sammanfattande analys. Inledningsvis presenteras skolorna, kommunerna och de autentiska utredningarna. Samtliga skolor, kommuner och personer i de autentiska utredningarna har fått fingerade namn.

7.1 Presentation av skolorna och kommunerna

Nedanstående del innehåller en kortfattad presentation av de två skolorna och det mottagningsteam som har intervjuas. Även en kort beskrivning av de tre kommunerna kommer att finnas med här. Presentationen bygger på skolornas och kommunernas egna uppgifter från hemsidorna och elevhälsoteamens och mottagningsteamets egna beskrivningar.

7.1.1 Skola a i kommun A

Skolan a är en 6-9 skola med ca 330 elever. Kommunens grundsärskola är placerad här med ca 15 elever. I elevhälsoteamet ingår tre representanter från varje arbetslag, rektor för grundskolan, rektor för grundsärskolan, skolkurator, skolsköterska, specialpedagog, speciallärare, studievägledare. Vid intervjun ingick två representanter från arbetslagen, rektor för grundskolan, rektorn för grundsärskolan och specialpedagogen. Jag fick även ta del av kommunens rutiner vid mottagande till grundsärskolan och två autentiska utredningsunderlag, Mohammed och Fredrik.

Mohammed - har utländsk bakgrund och hans föräldrar är albanska. Det framgår att Mohammed har varit placerad i grundsärskolan sedan förskolan.

Fredrik - bor med sin mamma som har svensk bakgrund och det framgår av utredningen att han har varit placerad i särskolan sedan förskolan.

7.1.2 Skola b i kommun B

Skola b är en 7-9 skola med ca 180 elever. På skolan finns det fem grundsärskoleklasser. Det finns två arbetslag i grundskolan och ett arbetslag i grundsärskolan. I elevhälsoteamet ingår rektor, skolpsykolog, skolkurator, skolsköterska, specialpedagog och studievägledare. I intervjun ingick rektor för grundskolan, skolpsykolog, två skolsköterskor, specialpedagog och studievägledare. Jag fick även ta del av kommunens rutiner vid mottagande till grundsärskolan.

7.1.3 Mottagningsteamet i Kommun C

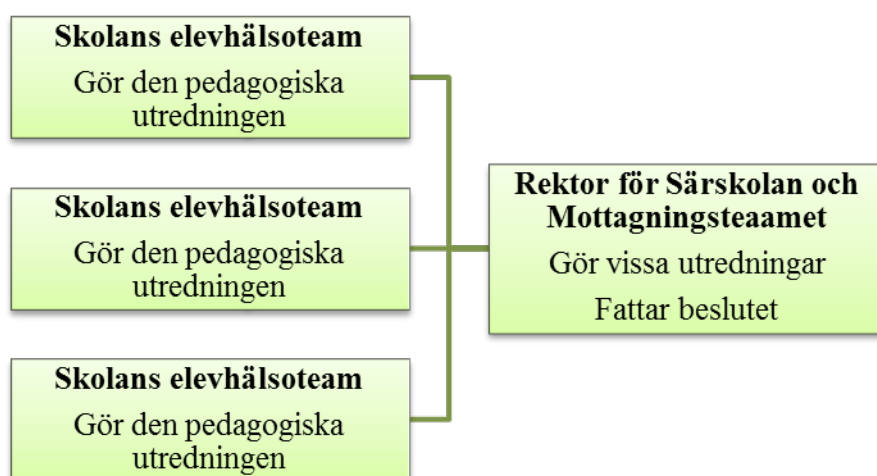
I denna kommun har man grundsärskolan förlag på en skola med ca 30 elever, från förskolan till årskurs 10. Här träffade jag mottagningsteamet för mottagande till särskolan, detta team består av skolpsykolog, specialpedagog, skolläkare, kurator, chef för elevhälsan samt rektor för grundsärskolan. I intervjun ingick skolsköterska, kurator, rektor för grundsärskolan och administratör. Jag fick även ta del av kommunens rutiner vid mottagande till grundsärskolan.

7.2 Kommunernas rutiner

Kommunernas olika arbetsgång när det gäller mottagande till särskolan är mycket varierande och därför kommer en presentation av dem först i denna del. Kommunerna A och C har haft ett samarbete när det gäller att utarbeta de skriftliga rutinerna för handläggning, utredning och beslut om mottagande av elever i grundsärskolan och därför är deras rutiner nästan identiska.

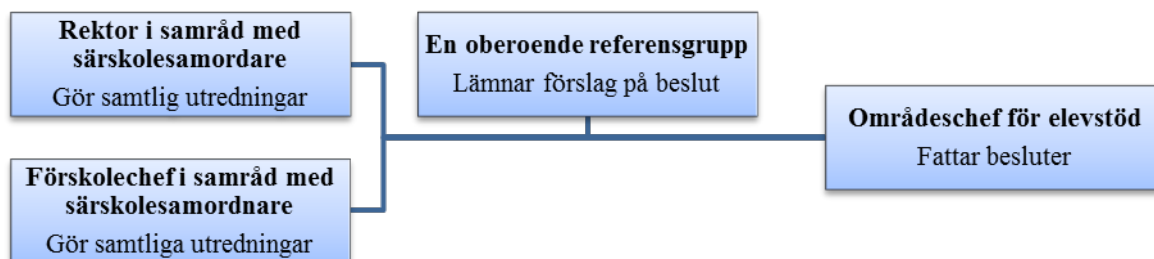
7.2.1 Arbetsgång

När det gäller arbetsgången i de olika kommunerna så har det varit lite olika. För att förtydliga rutinerna så kommer tre organisationsscheman hjälpa till att ge en helhets bild av de skriftliga rutinerna och den information som kommit fram vid intervjuerna.

Figur 1 Organisationsschema för Kommun A

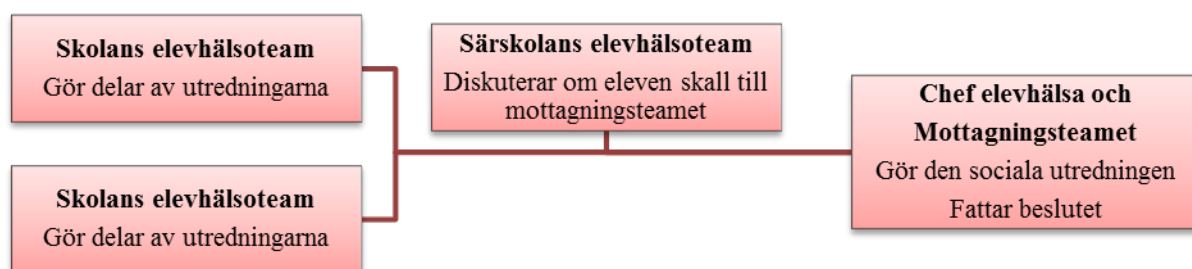
I kommun A är det endast den pedagogiska utredningen som görs på skolan. De andra utredningarna görs av mottagningsteamet som även fattar beslut.

Figur 2 Organisationsschema för Kommun B

Elevhälsoteamet på skola B har inte helt klar för sig hur rutinerna är. De vet att respektive skola gör utredningar i de allra flesta fallen men vilka som ingår i den oberoende referensgruppen är inte helt klar.

- ... och sedan finns det en grupp som heter Referensgruppen för mottagande i särskolan, där den där särskolesamordnaren finns med men även chefen för området för elevstöd och min chef för PPR och några till.
- Jag sitter med som medicinskt ledningsansvarig
- Ja du sitter ju med i den gruppen ... så att när vi har en elev och har sammanställt dom här utredningarna så lämnas ju det till särskolesamordnaren som tar upp det i referensgruppen för att fatta beslut där.
- Det fattas inte där utan det är ett förslag till beslut som sedan går till en områdeschef som sedan fattar ett beslut.
- Men som är med i gruppen?
- Nej

Figur 3 Organisationsschema för Kommun C

I kommun C råder det en viss osäkerhet bland rektorer och förskolechefer hur rutinerna skall vara enligt mottagningsteamet. Ibland går ärendena direkt till mottagningsteamet från skolorna och ibland går ärendet först till särskolans elevhälsoteam och sedan till mottagningsteamet. Detta beror på att alla skolor inte finns representerade i särskolans elevhälsoteam.

I alla teamen råder det osäkerhet över vilka personer som är med i de olika grupperna som finns i kommunerna och vilka personer som fattar besluten. I kommun C mottagningsteam vet man att det är svårt för rektorer och förskolechefer att förstå hur rutinerna för beslut om mottagande till grundsärskolan organiseras.

7.2.2 Lagar och Allmänna råd för mottagande i grundsärskolan

Alla kommunerna har uppdaterat sina rutiner sedan den nya skollagen trädde i kraft 1 juli 2011. I kommun C menar man att teamet helat tiden arbetar på sina rutiner för att arbetat skall bli bättre.

Den utvecklas ju hela tiden, så som vi gjorde från början så gör vi inte nu. Man utvecklas hela tiden för att få det bästa möjliga. (Mottagningsteam, Kommun C)

Trots detta arbete så vet inte rektorer och förskolechefer om hur rutinerna ser ut. Att ständigt arbeta med att utveckla sitt arbete tyder på att teamet är väl medvetna om det komplicerade arbetet som de utför.

I de skriftliga rutinerna har alla kommunerna med olika lagtexter och de nämner även att det finns allmänna råd som kommunerna följer. Här finns det med vilka lagar som bestämmer vem som har rätt till att gå i grundsärskolan. Under intervjuerna kom det däremot fram att

några i teamen saknade denna kunskap eller hade åsikter om vilka elever som skulle ha tillgång till särskolans extra stöd.

Grundskoleleven får ju inget extra på grund av att den har en språkstörning utan det måste jag fördela på de elever som finns där och ta pengarna därifrån. Det innebär i praktiken att stödet ser olika ut för olika typer av elever med behov av stöd. (Elevhälsoteam, skola b)

... om vi misstänker att här finns det något inom autism eller utvecklingsstörning att man inte klarar grundskolan. (Elevhälsoteam, skola a)

Endast skola b elevhälsoteam pratade om pengar och att elever i grundsärskolan har en större skolpeng.

7.2.3 Utredning

Alla kommuner har i sina skriftliga rutiner med att beslutet om mottagande i särskolan skall föregås av en utredning.

Det är viktigt att beslut om mottagande i grundsärskolan fattas utifrån ett väl genomarbetat underlag. Det förutsätter att en helhetsbedömning görs av barnet. (Skriftliga rutiner i kommun A och C)

I kommunernas skriftliga rutiner finns även med vilka fyra utredningar som skall göras, psykologisk, pedagogisk, medicinsk och social utredning. I kommun A och C finns det även information om syftet med utredningarna. I dessa kommuner framgår det dock inte vem som är ansvarig för att dessa blir gjorda. I intervjun med mottagningsteamet i kommun C framgår det att det har varit ett problem och att de har arbetat mycket med att få fram utredningar. I kommun B framgår det vem som är ansvarig i de skriftliga rutinerna.

I alla intervjuer och i de autentiska utredningsunderlagen framgår det att elever blir erbjudna särskoleplacering redan i förskolan. En anledning till det är enligt kommun C att då får skolan och föräldrarna ett år på sig att bestämma sig om det är rätt beslut.

7.2.3.1 Social utredning

Den sociala utredningen är den som kommunerna har minst erfarenhet av. Av de autentiska utredningsunderlag som jag har tagit del av i kommun A så har dessa gjorts efter den gamla skollagen och ingen har med den sociala utredningen. Även mottagningsteamet i kommun C har lite erfarenhet av denna utredning eftersom de inte har haft med den i utredningarna innan den nya lagen.

7.2.3.2 Medicinsk utredning

I de båda autentiska utredningarna har läkaren hänvisat till att barnet är utrett för sina skolsvårigheter. I Mohammeds utredning har läkaren även skrivit om den psykologutredning som är gjord och läkaren har skrivit med att Mohammed har talträning i skolan. Läkaren avslutar med meningen:

Finns alltså inga medicinska hinder för inskrivning i särskola. (Utredningsunderlag, kommun A)

Att läkaren tar upp både psykologutredningen och skolans arbete i sin utredning kan tyda på att läkaren inte vet riktigt vad som skall vara med i utredningen. En annan orsak kan vara att mottagningsteamet har diskuterat detta och så har läkaren skrivit in detta i utredningen. Mottagningsteamet i kommun C tar upp frågan och menar att läkarna behöver bli bättre på att skriva utredningar. De hade även varit med om att en läkare satte diagnosen lindrig utvecklingsstörning men att det är ovanligt.

... så var det en läkare som hade ställt den, där det inte stod en diagnos i psykologutredningen. (Mottagningsteamet, kommun C)

7.2.3.3 Pedagogisk utredning

Mohammed har en pedagogisk utredning som är av mycket god kvalitet och är gjord av grundsärskolans lärare när han gick i förskolan. Förutom den har även den sista psykologutredningen med en del där psykologen intervjuar lärarna om Mohammeds skolsituation. När det gäller Fredrik så finns det en pedagogisk utredning som är gjord av lärarna på förskolan och den säger inget om Fredrik väntas nå målen i grundskolan.

I mottagningsteamet i kommun C så anser teamet att den pedagogiska utredningen är en av de utredningar som är av störst betydelse. De kräver in nya pedagogiska utredningar efter ungefär ett år på de elever som är i de lägre åldrarna, om beslutet inte har varit helt klart.

7.2.3.4 Psykologisk utredning

Mohammeds första psykologiska utredning har brister i sin kvalitet. Den talar endast om vilka resultat Mohammed har fått på de tester han har gjort och en kort kommentar om att han har rätt till att följa grundsärskolans läroplan. 4,5 år senare görs den psykologiska utredningen om. Denna är av mycket god kvalitet och har med intervjuer med lärare och föräldrar. Den delen av psykologutredningen kan vara en social utredning.

Fredriks första psykolog utredning har vissa brister men den har lite av det som bör vara med i en sådan här utredning. En ny utredning görs 2 år och 3 månader efter den första. Den är något mer utförlig men saknar fortfarande en del bakgrund. Efter ytterligare 2,5 år görs den psykologiskautredningen om för tredje gången, denna är av god kvalitet.

Denna utredning är den som teamen tycker väger tyngst.

Det viktigaste är ju att ha en diagnos faktiskt, kort och gott så är ju diagnosen den viktigaste och vanligtvis är det psykologen som ställer den. (Mottagningsteamet, kommun C)

Men lite krasst kan man ju säga så här att den psykologiska utredningen väger tyngst... så vi vet ju nästan alltid som regel när ... har gjort en utredning vad han har sett så vet vi ungefär vad utfallet kommer att bli. (Elevhälsoteam, skola b)

Av de fyra olika utredningarna som skall göras vid ett mottagande till grundsärskolan så väger denna utredning tyngst. De två teamen i kommun C och skolan b är överens om att denna utredning är viktig för att utan en diagnos, utvecklingsstörning, så skall barnet inte erbjudas att bli mottagen i grundsärskolan.

7.2.4 Beslut och omprövning

Både kommun A och C har information om hur ett beslut går till och vem som skall ta beslutet i deras skriftliga rutiner. Det står bland annat att om beslutet innebär att barnet skall tas emot i grundsärskolan skall det av beslutunderlaget framgå att båda vårdnadshavarna skriftligt samtycker till placeringen, samt att grunderna för beslutet skall framgå i beslutsdokumentet. Sedan kommer information till vårdnadshavarna om hur de skall göra om de vill överklaga ett beslut.

I de autentiska utredningar som jag har tagit del av i kommun A finns varken några påskrifter av vårdnadshavarna eller grunderna för beslutet med. Endast ansökan har underskrift från vårdnadshavarna. I kommun B skriftliga rutiner framgår vem som tar beslutet men inte på vilka grunder. Särskolesamordnaren informerade även att de saknar påskrifter av vårdnadshavarna på sina beslut men var på väg att ändra den rutinen.

I intervjuerna på skolan b och kommun C framgår det att det inte skall vara samma personer som gör utredningar som fattar beslutet. Detta följs inte alltid.

Jag sitter med som medicinskt ledningsansvarig ... i den gruppen. (Elevhälsoteam, skolan b)

Vi gör inte utredningarna. Det som kan hända är eftersom vi är verksamma personer här ... men om det inte finns en läkare utredning så är det våran skolläkare som får göra det. ... Vi har ju alltid en annan specialpedagog och en annan kurator som läser igenom dom efter för att kvalitetssäkra beslut underlaget. (Mottagningsteamet, kommun C)

Mottagningsteamet en del av centrala elevhälsan inom resurscentrum. (Skriftliga rutiner, kommun A)

Mottagningsteamet i kommun C har försökt lösa problemet med att det alltid är en person med liknade kompetens som läser igenom underlaget. Flera av personerna i de olika teamen sitter på "fler stolar" i kommunen, detta gör att de både gör utredningar och är med och fattar beslutet om mottagande i särskolan.

Ibland känner jag att jag skulle vilja ha ett finger med i beslutfattandet också men det kanske är bra att jag inte har det kan man tänka å andra sidan. På något sätt så blir man väldigt engagerad i ett ärende och då kan det vara bra att det kan vara någon annan som inte är lika engagerad som sitter och väger det material som har framkommit i det och tänker runt det och jag får ju plädera för mitt perspektiv då som sagt det andra som har framkommit då. (Elevhälsoteam, skolan b)

När det gäller Mohammed så tar tiden mellan ansökan och beslutet 2 månader. Den medicinska utredningen är gjord 7 månader innan ansökan, den pedagogiska utredningen är gjord 6 månader innan och den första psykolog utredningen är gjord 1 år och 9 månader innan ansökan till särskolan.

I Fredriks utredning är det 1 månad mellan ansökan och beslut om placering i särskolan. Den medicinska utredningen är gjord 2 veckor innan ansökan, den pedagogiska utredningen är skriven 1 år och 3 månader efter ansökan och den första psykolog utredningen är gjord 1 år och 3 månader innan ansökan.

I det underlag som finns om Mohammed och Fredrik så är det endast den psykologiska utredningen som har gjorts om. Det finns inga beslut om att ompröva beslutet annat i kommentarer från psykologerna att de anser att eleven skall fortsätta tillhöra grundsärskolan.

I kommuns C så arbetar man aktivt med att ompröva beslut som har tagits om mottagande i grundskolan.

– Idag har vi omprövat och även lagt in rekommendation om omprövning om två år... Men det sker ju framför allt i dom lägre åldrarna inte så mycket i dom högre åldrarna ... men i dom lägre åldrarna måste ompröva ibland för att det är kanske andra faktorer som vi inte kan se just då som påverkar. Jag tycker att vi omprövar i alla fall 25 % åker vi nog dit på i dom åldrarna om de är förskoleklass ... om vi har gjort en utredning innan dom kommer till förskoleklassen som vi känner att vi inte kan ta ett beslut på för att vi känner att dom är för unga och så får man ta ett tillfälligt beslut. (Mottagningsteamet, Kommun C)

Trots försök att få en förklaring på vad hon menade med ”att åka dit” så är det inte helt säkert. Den tolkning som gjorts är att de omprövar i en fjärdedel av alla utredningar som de har. Här framgår det även att barn som i förskolskolan är det ofta ett tillfälligt beslut för att de är så unga. Under intervjun framkommer det även att orsaken till att de omprövar i de yngre åldrarna är att barnen ändras hela tiden och att det händer så mycket i den åldern. De underlag som de har tagit emot kan även varit bristfälliga vilket gör att de efter ca ett år begär en ny pedagogisk utredning för att se om skolan anser att förutsättningarna har ändras.

7.3 Teamens kultur och makt

I denna del av resultat kommer en analys av vilken makt skolan har över eleverna och deras föräldrar. Alla kommunernas team pratar och tolkar hela tiden elevernas och deras föräldrar utifrån sina positioner. Det handlar ofta om att skolorna utifrån sitt sätt att se på problemet utövar en vis makt.

7.3.1 Synen på elever i svårigheter

7.3.1.1 Skola a

På frågan om vilka elever som kommer upp för diskussion i elevhälsoteamet så blev svaren till exempel byta klass, om eleven inte når målen, inlärningssvårigheter, koncentrationssvårigheter, olovlig frånvaro på frågan om vilka elever som blir aktuella för teamet. Men här kommer även fram problem som inte är på individnivå utan på grupp- och organisationsnivå.

Hur det är i en klass och relationerna där emellan och hur man kan förbättra miljön, inlärningsmiljö.

... man lyfter en oro för ett barn. Man kanske inte kan säga att det är det ena eller det andra, någonstans, vad är hönan och vad är ägget. För en okoncentration eller en social problematik kan ju bottna att det är en miljö som eleven befinner sig i som inte är begriplig som vi kanske inte har förstått förrän vi börjar reda i det.

Hela intervjun med detta elevhälsoteam så samtalas det mest om organisation, vad skolan kan göra för att alla elever skall må bra och nå sina mål. De anser att deras mål med arbetet i elevhälsoteamet är att undanröja hinder så att eleverna kan lära och utvecklas och helst jobba förbyggande så att det inte uppstår problem för eleverna. Men det kommer även fram i intervjun att lärarna har en hög arbetsbelastning och att elevassistenterna känner att de får göra för mycket jobb som egentligen ligger på lärarna.

7.3.1.2 Skola b

På samma fråga om vilka elever som kommer upp till diskussion så blev svaren till exempel hög frånvaro, elever som har svårt i skolan, svårt för skolämnena, utåtagerande elever, sociala svårigheter i hemmet, elever som är ledsna, byte av klass. Här tyckte lärarna att det var lättare att skriva vilka svårigheter som eleven hade än att skriva vad skolan hade gjort. Orsaken till det kan vara att det är svårt för lärarna att veta vad skolan har gjort. Det kan också vara så att dessa insatser är så självklart att lärarna inte reflekterar över att det är en insats för att stötta en elev.

En annan grupp av elever som teamet nämner är ”gråzonseleverna”. Dessa tycker de är svårare att hantera.

- ...vi har inte haft någon överinskrivning till särskolan ...
- Nej, tvärtom den är restriktiv, då är det snarare så att det sätts elever som man tycker skall ha det stödet får det inte. Vi har väl lite bekymmer med gråzonsbarn en del av dom språkstöda barnen som kan ha det, det är stora problem så svår problematik som behöver stöd som inte får det på det sättet.

Ytterligare en gång kommer det fram att det är olika mycket pengar beroende på om eleven är placerad i grundsärskolan eller går i grundskolan. Det kom heller inte fram några problem som var relaterade till skolans organisation utan alla problem låg hos individen eller på kommunnivå.

Teamet räknade inte med grundsärskoleeleverna när det talade om hur många elever som gick på skolan. Vilket kan ge en bild av att teamet inte tycker att grundsärskoleeleverna är en del av skolan. Teamet delar även in eleverna som mottagits i grundsärskolan i två kategorier.

- ... antingen är det en elev som ofta då är ganska ensam i sitt umgänge med andra elever och har svårt för att knyta an till andra elever och då kanske sent får en utredning och dom här eleverna brukar tacka ja och det brukar de hitta sin tillhörighet där och det går ganska bra så och den andra är ju när eleven inte känner sig så socialt utsatta men dom har väldiga svårigheter och dom är mycket svårare, dom vill kanske inte acceptera särskolan alltid.

Att vara socialt utsatt kan ju ha sin förklaring i att eleven har en utvecklingsstörning men det finns även elever som inte har en utvecklingsstörning som har svårt med det sociala spelet. Att finna sin sociala tillhörighet i en skolform, kan betyda att det är svårt att umgås mellan de olika skolformerna. Det kan bero på att grundsärskolan inte är inkluderad i grundskolan eller att grundsärskolan ligger fysiskt på en annan plats än grundskolan.

Att som elev på högstadiet få diagnosen utvecklingsstörning kan bli en stor identitetsfråga. Men eleven har kanske rätt till att inte acceptera att bli kategoriserad att tillhöra grundsärskolan för att han eller hon inte känner att han eller hon tillhör denna kategori.

7.3.1.3 Kommun C

I detta team kommer det fram att de oftast inte träffar eleven som de diskuterar utan de behöver bilda sig en bild genom de utredningar som de har fått till sig.

- För här pratar vi inte mallar absolut inte alls och det är därför det ställs ett oerhört krav på oss när vi sitter här eftersom vi inte alltid träffar eleverna, utan vi måste verkligen se till att lära att känna dom på de grunder som vi har.

I intervjun framkommer det att teamet har mycket diskussioner som för att kunna ta rätt beslut. Dessa diskussioner gör även att de får en djupare förståelse för problematiken kring en elev som kan bli aktuell för en grundsärskoleplacering.

7.3.2 Synen på vårdnadshavare till elever i svårigheter

7.3.2.1 Skola a

Under intervju med elevhälsoteamet kom inte synen på vårdnadshavarna fram. Men i de utredningar som jag tagit del av finns det intervjuer av föräldrar. Av Mohammed psykologutredning framgår det att det att vårdnadshavarna inte var beredda på beskedet.

Det var för dem ett oväntat och närmast chockartat besked att sonen var utvecklingsstörd och skulle börja i särskolan. De tycker sig ha funnit sig tillrätta med att han började i särskolan och anser att den nuvarande skolgången fungerar bra.

Även här får man känslan av att psykologen vill framföra att föräldrarna har accepterat skolans beslut och att de är nöjda. Psykologen har valt att ta upp just detta i sitt utlåtande och därför känns det som en viktigt del av utredningen, att vårdnadshavarna tycker att skolgången fungerar bra.

7.3.2.2 Skola b

Teamet träffar också vårdnadshavarna till många av de elever som de möter. När det gäller placering i grundsärskolan så kan de uppleva att det finns ett motstånd från vårdnadshavarna till eleverna i högstadiet.

Vi jobbar med elever men även föräldrar som inte alltid är så lätta att komma in på ...

Vad man får göra om föräldrarna är tvekamma är ju att man får prata om det igen och igen. Lyssna på föräldrarna och ta det på allvar och låta dem få betänketid ...

Om vårdnadshavarna är tveksamma till beslutet så finns det en uppfattning att de skall övertalas, man går inte emot vårdnadshavarnas beslut utan man försöker istället övertyga dem.

7.3.2.3 Kommun C

Detta team samtalar också om att en del vårdnadshavare behöver tid för att komma fram till rätt beslut och att de inte skulle vilja gå emot en vårdnadshavare.

Det är en process och det tar sig tillslut, oftast hamnar vi på samma nivå tillslut och det är ju det bästa för barnet att vi är på samma nivå och att vi talar samma språk och att det känns bra för både barn och föräldrar och skolan.

Det är viktigt att vårdnadshavarna tycker att beslutet är bra och endast en gång har det hänt att vårdnadshavare har sagt nej. Dessa ändrade sig senare och eleven blev aldrig utskriven ur grundsärskolan.

7.3.2.4 Vårdnadshavare med utländsk bakgrund

När det gäller vårdnadshavare med utländsk bakgrund så råder det delade meningar i de olika teamen. I skola b elevhälsoteam tycker de att man ibland kan se skillnader mellan vårdnadshavare med svensk bakgrund och vårdnadshavare med utländsk bakgrund.

- Det finns tendens, jag skulle nog säga att en del av dom utländska har svårare att acceptera det.
- Ja fast jag har också haft flera diskussioner med föräldrar till barn som har svensk bakgrund som också är väldigt skeptiska och kritiska och har svårt för att acceptera både diagnos och eventuell tank om särskola. (Elevhälsoteamet, skola b)

Även för Mohammeds vårdnadshavare så kom beskedet som en chock och de var inte beredda på att deras son var utvecklingsstöd. Vad diagnosen utvecklingsstöd betydde för dem framgår inte av intervjun. Ingen annan utredning har tagit upp att Mohammed har utländsk bakgrund.

Kommun C har man idag nästan inga elever med utländsk bakgrund och de få man har går i högstadiet nu. Detta beror bland annat på att mottagningsteamet är mycket skeptiska till att placera elever med utländsk bakgrund i särskolan.

När det gäller nyanlända och nyinflyttade så är det ju så att det tar mycket längre tid innan man överhuvudtaget upptäcker problematiken för att det är så mycket annat som påverkar för att vi skall kunna ta ett riktigt bra beslut med en nyanländ. För man vet inte riktigt vad det är som påverkar svårigheterna är det trauman, miljöombyte. Det är så mycket som kan påverka det är väldigt lätt att göra ett felbeslut i detta läget. (Mottagningsteamet, kommun C)

Teamet tyckte att det inte finns några skillnader mellan vårdnadshavare med utländsk bakgrund och vårdnadshavare med svensk bakgrund. De menade att vårdnadshavare med utländsk bakgrund tvärtom kunde vara väldigt positiva för att de är extra mån om att deras barn får det bra. Det kan även vara så att dessa vårdnadshavare inte har förstått innebörden av vad det betyder att deras barn blir placerat i grundsärskolan.

7.4 Sammanfattande analys

I dessa team råder det en viss osäkerhet över vilka personer som finns med i olika grupper/team i kommunen, det råder även en osäkerhet om vem som tar beslut i frågor som gäller mottagande till grundsärskolan. Detta gäller även vid beslut då personer som gör utredningarna även fattar beslutet. För att lösa detta har man i kommun C mottagningsteam bestämt att ytterligare en person med samma profetior läser igenom utredningsunderlaget.

Kommunens skriftliga rutiner innehåller bra information men kunskap till exempel om vem som har rätt att läsa enligt grundsärskolans kursplan är inte lika självklart i elevhälsoteamen. Det framkommer i de autentiska utredningarna och i intervjuerna att barn erbjuds placering i grundsärskolan redan i förskolan. Det framkommer även i de autentiska utredningar och i intervjuerna att det är svårt för läkarna att veta vad de skall skriva eller vad de skall göra.

Det är en pedagogiska och psykologiska utredningarna som är tyngst vid ett beslut om mottagande till grundsärskolan enligt kommun C. Men den psykologiska utredningen har störst betydelse eftersom det behövs en diagnos, utvecklingstörning, för att bli erbjuden grundsärskolan. I de autentiska utredningarna framkommer det inte på vilka grunder besluten är tagna vilket det skulle göra enligt kommunens skriftliga rutiner. I kommun C jobbar man mycket med omprövning främst i de lägre åldrarna då de anser att barn ändras hela tiden och att det händer så mycket då.

Synen på elever i svårigheter variera mycket mellan de olika teamen. Det är endast i skola b som frågan om pengar kommer fram. De lägger stor del av svårigheterna på individnivå och det kommer fram i intervjun att de tycker att det är lättare att ge stöd om eleven tillhör grundsärskolan. Men det kommer även fram i intervjun att det är en identitetsfråga och att det kan vara jobbigt för en elev som går på högstadiet att få en diagnosen utvecklingsstörning.

På skola A talar man mycket om organisationen och vad skolan kan göra för att eleverna skall nå målen. De menar även att det förebyggande arbetet är viktigt för att elever inte skall hamna i svårigheter. I kommun C menar man att de genom diskussioner arbetar för att få en djupare förståelse för elever som kan bli aktuella för en mottagande till grundsärskolan.

Synen på föräldrar till elever i svårighet varierar inte mellan de olika teamen. Det handlar i alla teamen om att komma överens med föräldrarna. Detta innebär oftast att föräldrarna skall ändra sina åsikter och komma fram till samma beslut som skolan har kommit fram till. När det gäller föräldrar med utländsk bakgrund så menar skola b att det ibland kan vara svårt att kommunicera med föräldrar med utländsk bakgrund medan det i kommun C kommer fram till att det ofta är tvärtom, att föräldrar till elever med utländsk bakgrund är så mån att barnet skall få det bra. Men de är väldigt skeptiska till att placera elever med utländsk bakgrund i grundsärskolan på grund av att man inte vet vad barnen har varit med om innan de kom till Sverige.

8. Diskussion

Detta kapitel är indelat i fyra huvudrubriker. Först kommer en metoddiskussion och sedan en resultatdiskussion. Kapitlet avslutas med specialpedagogiska implikationer, förslag till vidare forskning och en slutsats.

8.1 Metod diskussion

Syftet med denna studie är bland annat att undersöka teamens kultur när det gäller mottagande av elever till grundsärskolan. Att göra fokusgruppsintervjuer är ett bra sätt att studera föreställningar, kunskaper, attityder och värderingar. Gruppdynamiken kan påverka svaren och informanterna kan svara det de tror att intervjuaren vill höra. För att få en djupare insyn i det så hade jag behövt göra en enskild intervju med varje informant vilket det inte fanns tid för i denna studie.

Datainsamlingen har varit den stora utmaningen, vilket jag inte hade förberett mig på. För mig var det naturligt att grundsärskolerektorn var med vid elevhälsoteamens möte och att jag genom denna rektor skulle kunna boka ett möte. I två kommuner visade det sig vara fel väg att gå och jag fick börja om processen med att kontakta rektorn för grundskolan, vilket visade sig omöjligt på en skola.

En annan svårighet när det gäller datainsamlingen var att trots att jag ansåg mig påläst om kommunens rutiner innan gruppintervjuerna så framkom det under intervju att jag inte hade förstått rutinerna ändå. Detta gjorde att jag i två intervjuer fick improvisera frågor medan jag satt på mötet vilket var mycket stressande.

Detta har gjort att resultatet och analysen kan kännas lite spretig men varje kommun är representerade under varje resultatdel men på olika sätt. Antingen genom gruppintervju, kommunens skriftliga rutiner eller genom autentiska utredningar.

8.2 Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen kommer att vara uppdelad i liknade rubriker som resultat och analys delen.

8.2.1 Kommunernas rutiner

8.2.1.1 Lagar och Allmänna råd för mottagande till grundsärskolan

När det gäller de tre kommunernas skriftliga rutiner så har resultatet i denna studie precis som Skolinspektionens (2011) kommit fram till att de är bra rutiner men att de inte följs helt i alla de tre kommunerna. De tre kommunerna har alla olika rutiner vid mottagande till grundsärskolan vilket även Rosenqvists (2007) rapport visar. De olika rutinerna gör att det är svårt att förstå rutinerna. Inte bara för utomstående utan även för personerna som arbetar i de olika teamen.

En del, som några medlemmar i elevhälsoteamen saknar kunskap om, är vilka som har rätt till grundsärskolan. Den nya lagen trädde i kraft 1 juli 2011 (Skollagen, 2010:800) och då ändrades den till att bara innefatta barn som på grund av en utvecklingsstörning inte väntas nå

målen i grundskolan skall ha rätt till att bli mottagen till grundsärskolan. Trots detta kommer det fram i intervjuerna att några personer i teamen tycker att barn med autism och språkstörning borde ha rätt till det för att få det rätta stödet i skolan.

Att det är ett problem för skolorna att få ekonomi att gå ihop är en del av problemet menar Berhanu (2008) och Fischbein (2007). Elevhälsoteamet på Rådjurkskola uttrycker en frustration som finns i ett skolsystem där pengar och politik bestämmer hur verksamheten skall se ut. Elever som blir mottagna i grundsärskolan får en betydligt högre skolpeng och skolan kan på så sätt sätta in de resurser som behövs utan att behöva visa ett minusresultat i ekonomin. Detta visar på den komplexitet som finns i svenska skolsystemet och att detta drabbar elever i mer utsatta grupper. Så länge det finns mål i en läroplan som alla skall följa och nå på samma tid så kommer det att finnas barn som inte "passar in" i detta system. Ekonomiska nedskärningar i skolan gör att det finns mindre plats för olikheter. Detta är ett problem som inte bara kan ses här i Sverige utan även i hela det västerländska skolsystemet (Berhanu, 2008; Clark, Dyson & Millward, 1998b; Fischbein, 2007).

8.2.1.2 Utredning

I Skolinspektionens rapport (2011) visar att de kunde utläsa att vissa barn blir inskrivna i grundsärskolan redan i förskoleklass, detta trots att inte grundsärskolan omfattas av förskolan. De två autentiska utredningarna visar också att Mohammed och Fredrik har varit inskrivna i grundsärskolan redan i förskolan. Även i intervjun i kommun C säger de att på prov kan eleven gå kvar i förskolan ett år till. Detta tolkar jag som att barnet är inskrivet ett år på prov i grundsärskolan vilket inte är tillåtet eftersom maxgränsen är 6 månader. En orsak till att kommunerna skriver in barn i grundsärskolan redan i förskoleklass kan vara att skolan vill att det skall vara klart vilken skolplan varje elev skall följa och planera personal efter vilka behov som finns. Skolans organisation går före elevens behov. Foucault (1993) menar att skolan som institution utnyttjar sin makt över de som är utsatta för makten.

Av de fyra olika utredningarna som skall göras vid ett mottagande till grundsärskolan så är det den psykologiska utredningen som i de flesta utredningar bestämmer utgången av utredningen. Redan i mitten av 1900-talet när intelligensmätningarna började användas för att differentiera barnen i skolan så gjordes detta för att komplettera lärarnas bedömningar och inte som ett alternativ (Axelsson, 2007; Hellblom-Thibblin, 2004). Detta är något som pågår än idag, psykologutredningen har ännu starkare ställning idag. Om inte den visar på att barnet har en utvecklingsstörning så har barnet inte rätt till att gå enligt grundsärskolans läroplan. I kommun C hade en läkare satt diagnosen utvecklingsstörd i ett fall som då hade gått emot psykologens utredning. Läkaren får ställa en sådan diagnos men det kan upplevas som konstigt att detta inte visade sig i psykologens utredning.

8.2.1.3 Beslut och omprövning

Till skillnad från Skolinspektionens rapport (2011) så har både kommunerna A och C information om hur vårdnadshavarna överklagar ett beslut. Men denna information saknas i kommun B vilket gör att vårdnadshavarna är beroende av att bli informerade om detta av beslutsfataren. För en vårdnadshavare som inte har svenska som första språk kan det upplevas som svårt att kanske förstå vid endast muntlig förklaring. Om vårdnadshavarna får en skriftlig förklaring hur beslutet tas på sitt första språk underlättar det för vårdnadshavarna att förstå beslutsförfarandet och vad det innebär.

I alla de tre kommunerna framgår det att grunderna för beslutet skall framgå i beslutunderlaget och att vårdnadshavarna samtycker till placeringen. I de två autentiska utredningarna som jag har fått ta del av så finns varken beslutsunderlag eller något skriftligt samtycke från någon vårdnadshavare. I kommun B så talar särskolesamordnaren om att de saknar denna rutin men kommer att införa den när de nya allmänna råden kommer. Endast i kommun C framgår det klart att mottagningsteamet diskuterar just denna fråga mycket och att det är just på vilka grunder som beslutet skall tas som är det svåraste.

Ett stort problem är vem som tar beslutet och att denna person eller grupp inte skall ha gjort utredningen. Alla de tre kommunerna har olika lösningar på detta men alla har samma problem och det är att samma personer som finns i flera olika team i kommunen. I kommun A står det i de skriftliga rutinerna att mottagningsteamet är en del av elevhälsoteamet som gör utredningarna. I kommun C gör mottagningsteamet de utredningar som inte är gjorda men löser det med att en annan person med samma kompetens läser utredningen. Ett problem, som jag ser det, är att liksom forskaren har tagit ut referenser (Ödman, 2007) så har utredaren redan gjort en tolkning av sin utredning. Detta är då bara en del av allt det material som utredaren har och läsaren kan bara tolka det som utredaren har skrivit. I kommun B är ett problem att inte ens de som är med i elevhälsoteamet vet hur beslutet tas vilket är förvånande. I denna kommun har man valt att inte låta referensgruppen ta beslutet utan det är områdeschefen för elevstödet. Att en ensam person skulle gå emot ett helt team med specialinriktningar känns inte helt relevant.

När det gäller omprövning så är det något som man gör i cirka en fjärdedel av de utredningar som man har i kommun C. Det jag kan undra över är vad det är som gör att man väljer att inte ompröva i de övriga tre fjärdeddelarna som de har. De talar även om att de arbetar så mycket med omprövningar just för att barn i de yngre åldrarna ändras så mycket. Detta skulle betyda att man delar av sitt liv skulle kunna ha en utvecklingstörning som sedan kan försvinna. Detta gör att man kan ifrågasätta utredningarnas validitet, mäter de verkligen det som de skall mäta (Rosenqvist, 2007). Alla människor lär sig hela tiden i alla sociala sammanhang, lärandet startar som en social aktivitet då barnet lever i den intellektuella miljö där de växer upp (Dysthe, 2003; Hundeide, 2003; Säljö, 2005). Det skulle då betyda att om barnet är i en intellektuell miljö så skulle en utvecklingstörning kunna försvinna. Detta är en del av vad den sociala utredningen skall visa och därför är den viktigare än vad som kommer fram i intervjuerna med teamen. Ett barn som växer upp i en miljö som inte är gynnsamt för barnet kan alltså i en psykologutredning visa sig vara utvecklingsstörd.

När det gäller Mohammed och Fredrik så är det endast den psykologiska utredningen som har gjorts om och eftersom psykologen anser att de skall fortsätta läsa efter grundsärskolan läroplan så har inga andra utredningar gjorts. Det hade varit intressant att om pedagogerna hade skrivit en ny utredning om hur de ansåg möjligheterna för Mohammed och Fredrik att klara målen i grundskolan.

8.2.2 Teamens kultur och makt

8.2.2.1 Synen på elever i svårigheter

De olika teamen har ganska olika sätt att tala om elever i svårighet. Skola B lägger problemen som de ser oftast på individnivå men även kan man tolka på kommunnivå. Detta team kan man tolka ha ett kategoriskt/kompensatoriskt perspektiv men de talar även om problem som

ingår i det moderna utbildningssystemet, vilket kan tolkas som ett dilemma perspektiv (Nilholm, 2007).

Skola a kan man i denna studie tolkar ha ett relationellt/kritiskt perspektiv då de försöker att finna lösningar organisatoriskt till exempel att arbetet med att jobba förebyggande med hela gruppen är ett sätt att lösa ett problem. Men ifrågasättande av skolsystemet saknas och det relationella/kritiska perspektivet blir så dominerande att lärarna inte orkar med sin arbetssituation (Nilholm, 2007).

I kommun C var det svårt att tolka ett direkt mönster under intervjun. Vid inledningen av studien skulle tolkningen bli att de har ett relationellt/kritiskt perspektiv men samtidigt arbetar de utan att träffa eleverna och deras uppgift är ju att diskutera vad som är normalt och vad som är onormalt och vilka åtgärder som skall sättas in, vilket ger ett kategoriskt/kompensatoriskt perspektiv. Detta team är en del av det moderna utbildningssystemet och kan därför ha svårt för att se problemen med detta system.

En blandning mellan flera olika perspektiv är det som enligt Nilholm och Björk-Åkesson (2007) skall råda. Det finns inte några renodlade perspektiv på de olika skolorna utan det är en blandning av dem men det som kommer fram i denna studie är det som uppfattas som mest dominerande vid gruppintervjuerna.

8.2.2.2 Synen på vårdnadshavare till elever i svårigheter

I skola b och kommun C vill man övertyga vårdnadshavare på olika sätt om att det är rätt beslut som teamen har tagit och att det är vårdnadshavarna som behöver tid för att bearbeta detta beslut. I de autentiska utredningarna från kommun A framgår det att vårdnadshavarna till Mohammed blev chockade över att deras son var utvecklingsstörd men att de senare tycker att skolsituationen fungerar bra. Det blir klart att teamen på olika sätt utnyttjar en makt över vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna har i många fall inte den kunskap som de experter som sitter i teamen. Det medel som dessa tre team använder är att övertala vårdnadshavarna att beslutet är rätt (Foucault, 1993; Nilsson, 2008).

8.3 Specialpedagogiska implikationer

Resultatet av studien är intressant ur specialpedagogisk synvinkel, när det gäller organisering av mottagande till grundsärskolan och vid särskiljande skolformer med fokus på elever med utländsk bakgrund. Att motverka att elever blir placerade i grundsärskolan på grund av rutinerna i olika kommuner är så olika måste ses som angeläget. Här fyller specialpedagogens ett viktigt syfte i grundskolan, genom att uppmärksamma och ifrågasätta särskiljande undervisning och mottagande till grundsärskolan speciellt när det gäller elever med utländskt bakgrund. Det är viktigt att föräldrarna förstår vilka konsekvenser ett mottagande till grundsärskolan kommer att ha för framtiden för deras barn.

Specialpedagoger och specialläraren bör arbeta för en inkludering och att det på skolan finns villkor och mål som arbetar mot en positiv attityd mot den grupp som behöver extra stöd (Karlsudd, 2012).

8.4 Vidare forskning

Denna studie har resulterat i flera bottnar som behöver forskas vidare på. När det gäller kommunens rutiner så skulle en mer omfattande studie kunna ge en klarare bild av hur kommunerna arbetar vid mottagande till grundsärskolan och om det behövs riktlinjer som är mer detaljerade för att hjälpa kommunerna.

Mer forskning behöver göras om vilka kunskaper som finns i elevhälsoteamen och på skolorna om elever med utländsk bakgrund och svårigheterna med att se orsakerna till skolsvårigheter.

Denna studie har inte gått in i detalj på hur bedömningsutredningar till grundsärskolan skall vara utformade. Men Skolinspektionen (2011) och i intervjuerna kommer det fram att det behöver forskas mer om hur utredningarna skall göras och vad varje utredning skall undersöka. Detta för att hjälpa de som gör utredningarna så att det inte blir avgörande var eleven bor om eleven blir mottagen till grundsärskolan.

För den framtida specialpedagogiska forskningen anser jag att det är av stor vikt att det finns forskning som visar att det finns grupper i samhället som är missgynnade av det utbildningssystem som vi har i Sverige och den västerländska delen av världen, speciellt det system som används vid placering av barn och ungdomar i särskolan (Berhanu & Dyson, 2012). Att bli placerad i särskolan betyder för många att man får behålla den ”stämpeln” stora delar av sitt liv. Ett beslut att placeras i särskolan kommer att få avgörande konsekvenser för eleven även i vuxenlivet (Andreasson & Asp-Onsjö, 2009; Berhanu, 2008; Dyson, 2006). Den specialpedagogiska forskningen behöver visa för andra forskningsområden att det inte ”bara” är att mäta intelligensen på en individ för att kunna besluta om han eller hon passar i särskolan. ”*Människan samspekar med sin miljö*” och ”*Verkligheten består av både materia och upplevelser*” (Fischbein, 2007, s. 22), dessa två postulat är viktiga att tänka på vid bedömning av ett barn, det är mer komplicerat än bara mätning.

8.5 Slutord

De tre kommunernas skriftliga rutiner vid mottagande till grundsärskolan innehåller bra information och följer de Allmänna råden för mottagande till särskolan (Skolverket, 2001). Men kommunernas rutiner skiljer sig mycket åt, vilket både Rosenqvist (2007) och Skolinspektionen (2011) studie också visar. Vårdnadshavare till ett barn som blir aktuell för grundsärskolan behöver kunna förstå alla olika utredningar och syftet med dem. Detta är något som vårdnadshavarna kan behöva hjälp med och speciellt om de har utländsk bakgrund.

Karlsudds (2012) rapport visat att det handlar mer om slumpen och bostadsort om ett barn blir mottaget i grundsärskolan vilket studien också visar. Framförallt handlar det om barnen i "gråzonen" mellan två skolformer. Om ett barn blir mottaget i grundsärskolan känns som ett lotteri. Detta gör att barn på felaktiga grunder placeras i grundsärskolan och att det inte handlar om barnet har en diagnos, utvecklingsstörd, utan på i vilken kommun barnet bor i.

Avslutningsvis ett citat av Rosenqvist (2007, s. 65):

Eleverna - och samhället- måste ha en verklig nytta av undervisningen i särskola, och denna skolform får inte bli en placering för barn och ungdomar med allehanda problem i den vanliga grundskolan. I förlängningen av detta gäller att skolan, den vanliga grundskolan, vilken ju är ett obligatoriskt erbjudande till alla elever i skolpliktig ålder, inte får bli "en skola för anpassade". Elever med annan etnisk bakgrund än svensk som av olika skäl är svåra att nå kontakt med får aldrig slentrianmässigt och på vaga grunder bli särskoleelever.

Referenslista

- Ahlberg, A. (2009). Kunskapsbildning i specialpedagogik. A. Ahlberg (Red.) *Specialpedagogisk forskning – en mångfasetterad utmaning*. (9-28). Lund: Studentlitteratur.
- Andreasson, I. & Asp-Onsjö, L. (2009). Talet om pojkar och flickor I behov av särskilt stöd. Ahlberg, A (Red.) *Specialpedagogisk forskning – en mångfasetterad utmaning*. (35-58). Lund: Studentlitteratur.
- Artiles, A.J. & Trent, S.C. (1994). Overrepresentation of minority students in special education: A continuing debate. *The Journal of Special Education*, 27, 410-437.
- Artiles, A. J., Trent, S. C., & Palmer, J. (2004). Culturally diverse students in special education: Legacies and prospects. In J. A. Banks & C. M. Banks (Eds.), *Handbook of research on multicultural education* (2nd ed., pp.716–735). San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Axelsson, T. (2007). *Rätt elev i rätt klass – Skola, begåvning och styrning 1910-1950*. Linköping: Linköpings universitet. Institutionen för Tema.
- Bel Habib, I. (2001). *Elever med invandrarbakgrund i särskolan: specialpedagogik eller disciplinär makt*. Kristianstad: Högskolan i Kristianstad. Enheten för kompetensutveckling.
- Berhanu, G. (2008). *Ethnic minority pupils in Swedish schools: some trends in over-representation of minority pupils in special educational programmes*. *International journal of special education*, 23(3), 17-29.
- Berhanu, G. & Dyson, A. (2012). Special Education in Europé, overrepresentation of Minority Students. In J. Banks (Ed.). *Encyclopedia of Diversity in Education* (pp. 2070-2073). Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
- Berhanu, G. (2013). *Disproportionality in special education in Europe: a comparative study*. (To be presented by: Girma Berhanu). At The 13th biennial conference of IASES. July 7-11,2013 (The international association of special education in collaboration with The University of British Columbia, Department of Educational & Counseling Psychology, and Special Education: The Bridge from Segregation to Inclusion....A Long Journey Vancouver, British Columbia, Canada) Department of Education and Special Education, University of Gothenburg, Sweden.
- Clark, C, Dyson, A & Millward, A. (1998a). Introducing the issue of theorising. Clark, C, Dyson, A & Millward, A. (Red.) *Theorising special education*. (1-6). London and New York: Routledge.
- Clark, C, Dyson, A & Millward, A. (1998b). Theorising special education – time to move on?. Clark, C, Dyson, A & Millward, A. (Red.) *Theorising special education*. (156-173). London and New York: Routledge.
- Dyson, A. (2006). *Changes in special education theory from an English perspective*. University of Manchester.
- Dyson, A., & Gallannaugh, F. (2008). *Disproportionality in special needs education in England*. *The Journal of Special Education*, 42(1), 36-46.

- Dysthe, O. (2003). Sociokulturella teoriperspektiv på kunskap och lärande. O. Dysthe (red.). *Dialog, samspel och lärande*. (31-74). Lund: Studentlitteratur.
- Emanuelsson, I., Persson, B. & Rosenqvist, J. (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området – en kunskapsöversikt*. Stockholm: Liber distribution.
- Emanuelsson, I. (2012). En utmanares insatser. T. Barow & D. Östlund (red.). *Bildning för alla! – En pedagogisk utmaning*. (235-241). Kristianstad: Högskolan Kristianstad.
- Fischbein, S. (2007). Specialpedagogik i ett historiskt perspektiv. C. Nilholm & E. Björck-Åkesson (red.). *Reflektioner kring specialpedagogisk – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. (17-35). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Fischbein, S. (2012). Inkluderande verksamheter – Möjligheter och hinder i ett interaktionistiskt perspektiv. T. Barow & D. Östlund (red.). *Bildning för alla! – En pedagogisk utmaning*. (197-211). Kristianstad: Högskolan Kristianstad.
- Foucault, M. (1993). *Övervakning och straff*. Lund: Studentlitteratur.
- Gabel, S.L., Curcic, S., Powell, J., Khader, K. & Albee, L. (2009). Migration and ethnic group disproportionality in special education: An exploratory study. *Disability & Society*, 24(5), 625-639.
- Hellblom-Thibblin, C. (2004). *Kategorisering av barns "problem" i skolans värld – En undersökning av skolhälsovårdsrapporter läsåren 1944/45 – 1988/89*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Halkier, B. (2008). *Fokus grupper*. Malmö: Liber.
- Hjörne, E. & Karlsson, Y. (2011). Institutionellt minnande och skolproblem: Kategorier och specialpedagogiska lösningar. R. Säljö (red.). *Lärande och minnande*. (387-408). Stockholm: Norstedts.
- Hjörne, E. & Säljö, R. (2008). *Att platsa i en skola för alla. Elevhälsa och förhandling om normalitet i den svenska skolan*. Finland: Norstedts akademiska förlag.
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (2006). *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Hundeide, K. (2003) Det intersubjektiva rummet. O. Dysthe (red.). *Dialog, samspel och lärande*. (143-166). Lund: Studentlitteratur.
- Hundeide, K. (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling – Barns livsvärldar*. Lund: Studentlitteratur.
- Karlsudd, P. (2012). Att diagnostisera till inkludering – en (upp)given fundering?. T. Barow, & D. Östlund (red.). *Bildning för alla! – En pedagogisk utmaning*. (175-184). Kristianstad: Högskolan Kristianstad.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

- Nilholm, C. & Björck-Åkesson, E. (2007). Inledning. C. Nilholm & E. Björck-Åkesson (Red.). *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. (7-16). Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007.
- Nilsson, R. (2008). *Foucault – en introduktion*. Lund: Égalité
- Persson, B. (2004). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber.
- Rosenqvist, J. (2007). *Specialpedagogik i mångfaldens Sverige. Om elever med annan etnisk bakgrund än svensk i särskolan*. Stockholm: Specialpedagogiska skolmyndigheten.
- Rosenqvist, J. (2008). *Specialpedagogik i mångfaldens Sverige. Om elever med utländsk bakgrund i särskolan. En sammanfattning*. Stockholm: Specialpedagogiska skolmyndigheten.
- SCB (2007). *Barn, boendesegregation och skolresultat*. SCB
- Sernhede, O. (2002). *Alienation is My Nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i Det Nya Sverige*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Sjöström, U. (1994). Hermeneutik – att tolka utsagor och handlingar. B. Starrin & P-G. Svensson (Red.). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. (73-90). Lund: Studentlitteratur.
- Skolinspektionen (2011). *Mottagandet i särskolan under lupp. Granskning av handläggning, utredning och information i 58 kommuner*. Diarienummer 40-2011:348. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skollagen SFS 2010:800. www.skollagen.se.
- Skolverket (2001). *Rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan – Med allmänna råd (SKOLFS 2001:23) och kommentarer*. Stockholm: Liber Distribution.
- Skolverket (2005). *Handikapp i skolan. Det offentliga skolväsendets möte med funktionshinder från folkskolan till nutid*. Rapp. 270. Stockholm: Fritzes.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2005). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Tideman, M. (2000). *Normalisering och kategorisering – Om handikappideologi och välfärdspolitik i teori och praktik för personer med utvecklingsstörning*. Lund: Studentlitteratur.
- Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper – Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Ödman, P-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande – Hermeneutik i teori och praktik*. Finland: Norstedts akademiska förlag.

Bilaga 1 Förfrågan om gruppintervju i elevhälsoteamet

Göteborgs universitet
Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
Annika Hellman

2013-02-24

Hej!

Till ansvarig rektor

Mitt namn är Annika Hellman och jag läser min sista termin på Specialpedagogiska programmet vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet. Jag håller just nu på med mitt 15 hp magisteruppsats och det är av den anledningen som jag skriver till Dig.

Jag är intresserad av att se på varför vissa elever blir aktuella för särskiljande undervisning och i synnerhet när det gäller placering i särskolan. Syfte med studien är att studera hur skolorna rutiner ser ut när det gäller arbetet med dessa problem.

För att få underlag till min studie så har jag för avsikt att göra gruppintervjuer av elevhälsoteamet på några skolor. Dessa team skall vara aktiva i den senare delen av grundskolan. Tid för intervjun kommer vara mellan 45 – 60 minuter.

Om det finns en plan för rutiner för handläggning, utredning och beslut om mottagande av elever i grundsärskolan vore jag tacksam om jag kunde få ta del av den. Jag skulle även vilja ha oidentifierade underlag och beslut om placering i särskolan om detta finns på Er skola.

Jag hoppas att Ni vill delta i min studie. Inom kort kommer jag att ringa upp Dig.

Med vänliga hälsningar
Annika Hellman

E-post [xxx](#)
Mobil xxx

Bilaga 2 Förfrågan om rutiner och utredningsunderlag

Göteborgs universitet
Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
Annika Hellman

2013-02-28

Hej!

Till särskolesamordnare

Hej!

Mitt namn är Annika Hellman och jag läser min sista termin på Specialpedagogiska programmet vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet. Jag håller just nu på med mitt 15 hp magisteruppsats och det är av den anledningen som jag skriver till Dig.

Jag är intresserad av att se på varför vissa elever blir aktuella för särskiljande undervisning och i synnerlighet när det gäller placering i särskolan. Syfte med studien är att studera hur skolorna rutiner ser ut när det gäller arbetet med dessa problem.

Om det finns en plan för rutiner för handläggning, utredning och beslut om mottagande av elever i grundsärskolan vore jag tacksam om jag kunde få ta del av den. Jag skulle även vilja ha oidentifierade underlag och beslut om placering i särskolan om detta finns på Er skola. Efter att ha varit i kontakt med så meddelade han att jag kunde vända mig till dig om underlag och rutiner i eran kommun.

Jag hoppas att du kan hjälpa med med detta. Inom kort kommer jag att ringa upp Dig.

Med vänliga hälsningar
Annika Hellman

E-post xxx
Mobil xxx

Bilaga 3 Intervjuguide till elevhälsoteam

Intervjuguide

Vad har du för utbildning? Hur länge har du arbetat som det? Hur länge har du arbetat i elevteam? Hur länge har du varit med i detta elevteam?

Hur arbetar ni när en ny elev kommer upp till diskussion hos er? Vilka rutiner har ni? Vad har gjorts innan? Vilken information får ni och från vem kommer denna information?

Vad är målet med erat arbete? Vad händer sedan?

Vad är det för ”problem” som eleverna har när det kommer upp hos er?

Hur berättar pedagogerna om dessa elever? Hur beskriver lärarna eleverna?

Hur arbetar ni om ni anser att en elev bör gå vidare till det centrala elevteamet?

Vad är det som gör att ni vill gå vidare med ett ärende till det centrala elevteamet?

Hur får ni återkoppling från det centrala elevhälsoteamet efter att ett ärende har varit hos dem?

Finns det några problem med att arbeta på detta sätt som ni ser det?

Är det någon som vill tillägga någonting?

Bilaga 4 Intervjuguide till mottagarteamet

Intervjuguide

Vad har du för utbildning? Hur länge har du arbetat som det? Hur länge har du arbetat i elevteam? Hur länge har du varit med i detta elevteam?

Hur arbetar ni när en ny elev kommer upp till diskussion hos er? Vilka rutiner har ni? Vad har gjorts innan? Vilken information får ni och från vem kommer denna information?

Vad är målet med erat arbete? Vad händer sedan?

Vad är det för "problem" som eleverna har när det kommer upp hos er?

Hur berättar elevhälsoteamen om dessa elever? Hur beskriver de eleverna?

Hur arbetar ni om ni anser att en elev bör bli mottagen i särskolan?

Vad är det som gör att ni vill gå vidare med ett ärende för att bli mottagen i särskolan?

Är det ofta föräldrar som tvekar inför särskolebeslutet?

Ser ni någon skillnad mellan föräldrar med svensk bakgrund och föräldrar med utländsk bakgrund?

Har ni någon gång gått emot föräldrarnas vilja när det gäller en särskoleplacering?

Hur kopplar ni tillbaka till elevhälsoteamen på skolorna?

Hur arbetar ni vid omprövning av ett beslut om mottagande i särskolan?

Finns det några problem med att arbeta på detta sätt som ni ser det?

Är det någon som vill tillägga någonting?